

Nordiska
ministerrådet

Mot ett hållbart och integrerat Norden

Halvtidsutvärdering av Nordiska
ministerrådets handlingsplan för
Vår vision 2030 i perioden 2021–2024

Innehåll

Vår vision 2030	4
Förord	5
Inledning	6
Insatser och resultat	9
Ett grönt Norden	10
Mål 1: Koldioxidneutralitet	
Mål 2: Biologisk mångfald	
Mål 3: Cirkulär och biobaserad ekonomi	
Mål 4: Hållbar konsumtion	
Mål 5: Internationellt miljö- och klimatsamarbete	
Ett konkurrenskraftigt Norden	21
Mål 6: Kunskap och innovation	
Mål 7: Välfungerande arbetsmarknader	
Mål 8: Digitalisering och utbildning	
Ett socialt hållbart Norden	29
Mål 9: Hälsa och välfärd	
Mål 10: Inkluderande omställning	
Mål 11: Civilsamhället och barn och unga	
Mål 12: Sammanhållning	
Styrmeter och -verktyg	38
Rekommendationer	46
Bilaga 1. De tolv målsättningarna i Nordiska ministerrådets handlingsplan för Vår vision 2030 i perioden 2021–2024	48
Bilaga 2. Nordiska institutioner, samarbetsorgan och kontor	50
Bilaga 3. Nordiska rådets uttalande om halvtidsutvärderingen.	53

Bilaga 4. Nordiska civilsamhällesnätverkets uttalande om halvtidsutvärderingen.	55
Om denna publikation	61

Denne publikation findes også som en webtilgængelig online version:
pub.norden.org/politknord2022-715

Vores vision 2030

Et **konkurrencedygtigt** Norden

Sammen vill vi fremme grøn vækst i Norden baseret på viden, innovation, mobilitet og digital integration.

Norden skal blive verdens mest bæredygtige og integrerede region

Et **grønt** Norden

Sammen vil vi fremme en grøn omstilling af vores samfund og arbejde for kuldioxidneutralitet og en bæredygtig cirkulær og biobaseret økonomi.

Et **socialt bæredygtigt** Norden

Sammen vil vi fremme en inkluderende, ligestillet og sammenhængende region med fælles værdier og styrket kulturudveksling og velfærd.

Förord

Statsministrarna antog vid sitt sommarmöte i Reykjavik 2019 en vision för Norden 2030 – vi ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Norden har bra förutsättningar för att uppnå visionen, men vi har fortfarande en lång väg kvar. Inte minst är vi utmanade av att uppnå ett grönt Norden i och med vår ohållbara konsumtion och produktion i den rådande klimat- och biodiversitetskrisen.

Nordiska ministerrådets karta har utgjorts av den handlingsplan som samarbetsministrarna beslutade om i september 2020. Planen lägger fast tolv målsättningar för ministerrådets arbete under perioden 2021–2024 med utgångspunkt i att bidra till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Denna rapport är en första utvärdering i hur långt vi kommit i arbetet med handlingsplanen under de första två åren.

Färden har inte varit utan överraskningar, utmaningar eller bakslag. Vi har delvis brutit ny mark och sökt nya stigar. Men det är glädjande att se att vi har uppnått konkreta resultat och effekter på de tolv visionsmålen. Nordiska ministerrådet har bland annat levererat

- **nordisk-politiska lösningar**, som ett gemensamt system för hållbarhetsrapportering för små och mellanstora företag, eller avskaffningen av 8 nordiska gränshinder som följd av Gränshinderrådets arbete.
- **högaktuella rapporter och analyser**, som hur man kan bygga ut vindkraften till havs utan att belasta havets biologiska mångfald, eller ett analysverktyg som ska följa utrullningen av 5G i den nordisk-baltiska regionen.
- **plattformar för nordisk samverkan**, som det nordiska nätverket som identifierat vad som krävs för en nordisk infrastruktur för elflyg, eller Nordjobb som förmedlat över 1000 unga i säsongsarbetare i ett annat nordiskt land.

Handlingsplanen har fått genomslag som sammanhållande kraft för Nordiska ministerrådet. Hela organisationen – de nordiska ministerråden, ämbetsmannakommittéerna, institutionerna, samarbetsorganen och kontoren – styr sin verksamhet mot samma målbild. Budgetmässigt har vi inlett en omfördelning av närmare en sjättedel av våra medel till insatser för miljö och klimat med sikte på att öka takten i den gröna omställningen.

Visionen och dess mål att bidra till ett hållbart samhälle här, nu och i morgon är lika relevant som då den antogs, om inte mer. Jag hoppas denna rapport inte bara redovisar vad vi gjort utan också ger inspiration till vad vi ska göra framöver för att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region.

Jonas Wendel

Tillförordnad generalsekreterare för Nordiska ministerrådet

Inledning

De nordiska statsministrarna antog i augusti 2019 [visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030](#). Syftet är att *använda Nordens styrka i klimatets och samhällets tjänst och ge det högsta prioritet*. Visionen bygger på att Agenda 2030 och Parisavtalet visar vägen, men att Norden ska arbeta mer ambitiöst och snabbare än övriga världen. För det operativa arbetet sattes tre strategiska prioriteringar för perioden 2021–2024: ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden (se [Vår vision 2030](#)).

Med utgångspunkt i de strategiska prioriteringarna inleddes ett arbete under senare delen av 2019 för att ytterligare konkretisera inom vilka områden ministerrådet skulle fokusera sina insatser. I arbetet involverades samtliga ministerråd och ämbetsmannakommittéer, de samnordiska institutionerna, Nordiska rådet, näringslivet och civilsamhället.

Det genomfördes en studie för att ge en lägesbild av var Norden stod i förhållande till visionen. Nordiska ministerrådets [utgångslägesrapport för Vår vision 2030](#) visade att även om Norden kommit en bra bit på vägen för att bli en hållbar och integrerad region, så står vi inför utmaningar framför allt i vår strävan efter att bli en grön region. Det här överensstämmer även med andra nationella och internationella rapporter som genomförts kring de nordiska ländernas framsteg mot de 17 globala målen för hållbar utveckling – det är framför allt på de gröna målsättningarna vi har stora utmaningar (dvs. hållbarhetsmålen 12, 13, 14 och 15).

I februari 2020 fattade de nordiska samarbetsministrarna beslut om tolv målsättningar under de strategiska prioriteringarna (Bilaga 1) samt om en omfördelning i budgeten för att stärka framför allt arbetet med grön omställning. På hösten samma år antog samarbetsministrarna en [handlingsplan för Nordiska ministerrådets arbete med Vår vision 2030 i perioden 2021–2024](#), med utgångspunkt i de tolv målsättningarna, som verktyg för att styra, utveckla och kommunicera Nordiska ministerrådets viktigaste verksamhet under visionen. Samarbetsministrarna fattade även beslut om en ny [policy för integrering av de tvärgående perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv](#) i all verksamhet samt [riktlinjer för involvering av civilsamhället i arbetet med Vår vision 2030](#).

Syftet med denna rapport är att redovisa hur långt ministerrådet har kommit i arbetet med handlingsplanen under de första två åren. Rapporten ska utgöra underlag för eventuella justeringar i arbetet inom nuvarande handlingsplansperiod samt ge rekommendationer till Nordiska ministerrådet om hur arbetet med visionen kan stärkas. På uppdrag av de nordiska samarbetsministrarna har rapporten tagits fram av Nordiska ministerrådets sekretariat under första halvåret 2022 och godkänts av samarbetsministrarna i september 2022. Fokus ligger på att beskriva de insatser och resultat som ministerrådets arbete haft och har i att bidra till ett hållbart och integrerat Norden. Därutöver speglas de förändringar – metodiska, budgetära och organisatoriska – som initierats av visionsarbetet och statsministrarnas uppmaning om tydliga mål och resultatuppföljning.

Perioden sammanfaller i stort med covid-19-pandemin och det därpå följande kriget

i Ukraina. Många av de ambitioner vi hade när planen utformades har som en följd inte kunnat förverkligas men lever kvar som prioriteringar för den närmaste framtiden. Stora utmaningar, som införandet av ett nytt ekonomisystem har inneburit för Nordiska ministerrådet, har gjort att uppstart av projekt i många fall försenades under 2021 och att det inte funnits resurser för ett mer omfattande utvecklingsarbete främst kopplat till mål- och resultatstyrning och system för att stödja visionsarbetet.

Rapporten är strukturerad i tre delar:

1. **Insatser och resultat:** Kapitlet redogör för och utvärderar arbetet kopplat till de tolv målen. För varje mål redogörs för *målbilden* – vad som ska uppnås, *motiv* – varför målet är relevant, *insatser* – vad som gjorts och uppnåtts, och *lärdomar* – vad vi lärt oss och hur vi går vidare.
2. **Styrmeter och -verktyg:** Kapitlet redogör för och evaluerar de förändringar ministerrådet genomfört i bland annat budget, organisation och arbetsätt för att kunna leverera på visionen.
3. **Rekommendationer:** Kapitlet redogör för generalsekreterarens rekommendationer för Nordiska ministerrådets fortsatta arbete med visionen.

Kapitlet om insatser och resultat har tagits fram med utgångspunkt i en intern rapportering om Nordiska ministerrådets insatser och de resultat de skapat samt diskussioner i de tre tvärsektoriella visionsgrupperna med bred representation från sekretariatet, nordiska institutioner och kontor. Kapitlet om styrmeter och -verktyg bottenar i en analys av effekter och konsekvenser av budgetomfördelningarna, en enkätundersökning som skickades ut till sekretariatet, de nordiska institutionerna och de nordiska ämbetsmannakommittéerna, samt den löpande dialogen i de tvärsektoriella visionsgrupperna. Kapitlet om rekommendationer utgör generalsekreterarens slutsatser utifrån underlaget i de tidigare kapitlen.

Sekretariatet har fört en löpande dialog med den nordiska samarbetskommittén (NSK) och den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling i framtagandet av halvtidsutvärderingen. Under sommaren 2022 skickades ett utkast på halvtidsutvärderingen på remiss till de nordiska ämbetsmannakommittéerna samt Nordiska rådet och det nordiska civilsamhällesnätverket som fick möjlighet att inkomma med ett uttalande på halvtidsutvärderingen (Bilaga 3 och 4).

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet består i dag av elva konstellationer av fackministerråd samt samlingsministrarnas ministerråd. En stor del av det nordiska samarbetet sker genom de 12 institutioner och 20 samlingsorgan som är placerade i de olika nordiska länderna samt tre nordiska kontor placerade i de baltiska länderna (Bilaga 2). Institutionerna har uppdrag inom områden såsom forskning, innovation, regional utveckling, kultur och välfärd. Mycket nordiskt samarbete sker även mellan myndigheter och departement i de nordiska länderna.

En utgångspunkt för det nordiska samarbetet är att det ska bidra till nordisk nytta, dvs. att det ska ge ett mervärde att samarbete genomförs mellan de nordiska länderna, och att resultatet av samarbetet ska komma de nordiska länderna till godo. Nordiska ministerrådets sekretariat står för det dagliga arbetet för att genomföra de beslut som tas av de nordiska länderna. Uppdragsbeskrivningen för sekretariatet klargör att sekretariatet är ett verktyg för att

- initiera, igångsätta och följa upp **politiska beslut**
- utveckla **kunskap** som ska utgöra underlag för gemensamma lösningar
- etablera **nätverk** i syfte att utbyta erfarenheter och idéer.

Insatser och resultat

Detta kapitel ser närmare på vilka insatser som genomförs och resultat som skapats av Nordiska ministerrådet under perioden 2021 – 2024 i förhållande till handlingsplanens 12 målsättningar.

Kapitlet är strukturerat efter de tolv målen och för varje mål redogörs för

- målet som är politiskt beslutat av samarbetsministrarna samt motivering till varför det är viktigt med nordiskt samarbete på området.
- Nordiska ministerrådets arbete som bidragit till uppnåendet av målsättningen. Detta redogörs för genom att samlat lyfta fram tre–fyra resultat, med underliggande beskrivning av de insatser som genomförts, samt kortfattade lärdomar.

Sammanfattningsvis visar genomgången att Nordiska ministerrådets arbete bidrar till, främjar och stärker arbetet med att genomföra målen och därmed även bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Det går att se flera konkreta resultat under de tolv visionsmålen av Nordiska ministerrådets satsningar även om arbetet bara pågått knappt två år. Nordiska ministerrådets insatser bidrar med nordiskt mervärde inom områden där de nordiska länderna kan komma längre tillsammans än var för sig.

Det betyder inte att det saknas rum för förbättringar i arbetet, för att säkerställa att vi uppnår målsättningarna och har största möjliga effekt på visionen.

Det är viktigt att ha den nordiska nyttan som ledstjärna i allt arbete som genomförs genom att skraddarsy insatser utgående från en aktiv omvärldsbevakning av de nordiska ländernas nationella och internationella arbete för att identifiera var Nordiska ministerrådet kan göra störst nytta.

Ett grönt Norden är fortfarande den största utmaningen och därmed är det viktigt att man fortsätter att stärka arbetet med grön omställning, inte bara under ett grönt Norden, utan på tvärs av de tre strategiska prioriteringarna. Det här är det område som stärkts i och med visionsarbetet, men där det kan ta tid att bygga upp det nya arbetet.

Nordiska ministerrådet skapar mycket kunskapsunderlag som är viktigt för omställningen, men för att nå målen krävs konkret handling här och nu. Nordiska ministerrådet kan ha en viktig roll genom att stimulera, skala upp och sprida gemensamma nordiska lösningar.

Nordiska ministerrådets verksamhet är fortfarande väldigt fragmenterad med en stor mängd åtskilda projekt. Framöver är det viktigt att våga prioritera för att få bäst nytta av en begränsad budget. Det finns behov av att förenkla och fokusera arbetet ytterligare och minska antalet projekt för att nå kraftfulla resultat och minska risken för fragmentering. Fokus ska ligga på vilken förändring vi vill skapa och hur vi kan bygga upp våra insatser för att skapa denna förändring.

Ett grönt Norden

Mål 1: Koldioxidneutralitet

Mål 2: Biologisk mångfald

Mål 3: Cirkulär och biobaserad ekonomi

Mål 4: Hållbar konsumtion

Mål 5: Internationellt miljö- och klimatsamarbete

Mål 1: Nordiska ministerrådet ska stärka forskning och utveckling och främjandet av lösningar som stödjer koldioxidneutralitet och klimatanpassning, bland annat avseende transport-, bygg-, livsmedels- och energiområdet.

De nordiska länderna har en hög nivå av växthusgasutsläpp per capita och står alla inför liknande utmaningar för att uppnå koldioxidneutralitet och klimatanpassning. Det nordiska samarbetet erbjuder en infrastruktur för omställning bland annat i form av ett väletablerat och unikt energi- och forskningssamarbete samt ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Detta ger de nordiska länderna förutsättningar att säkerställa en snabb elektrifiering och övergång till förnyelsebar energi i alla samhällssektorer.

Nordiska ministerrådet har

skapat forum för erfarenhetsutbyte om den gröna omställningen i Norden

Nordiska ministerrådet har genom projekt *Klimatomställning i Norden* bidragit till att dela kunskap och sprida lösningar om hur länderna kan samarbeta i sitt arbete med sina färdplaner mot koldioxidneutrala samhällen i enlighet med Parisavtalets målsättning att bli koldioxidneutrala senast år 2050. Detta är en del av uppföljningen på [statsministrarnas deklARATION om nordisk koldioxidneutralitet](#) som antogs år 2019.

Nordiska ministerrådet har inlett ett tätare nordiskt samarbete mellan näringsliv, civilsamhälle, politik, tjänstemän och akademi som ska vara en hjälp för de nordiska länderna i sina nationella åtgärder och färdplaner för att bli koldioxidneutrala samhällen. Rapporten [Nordiska vd:ars syn på höjda klimatambitioner i de nordiska länderna](#) publicerades i januari 2022 och visade att de nordiska företagsledarna efterlyser bland annat högre klimatkrav vid offentlig upphandling och utfasning av subventioner till fossila bränslen.

De nordiska finansministerierna och relaterande forskningsinstitutioner har utbytt erfarenheter om finanspolitiska modeller som integrerar klimataspekten i den långsiktiga budgetplaneringen, för att nå klimatmålen på ett mer kostnadseffektivt sätt. De nordiska erfarenheterna kopplar upp mot det arbetet som sker internationellt i regi av OECD och finansministerkoalitionen för klimatåtgärder (eng. [Coalition of Finance Ministers for Climate Action](#)).

stärkt kunskap om och utbyte av lösningar för den gröna omställningen av energisektorn

Nordiska ministerrådet har reagerat på de aktuella geopolitiska utmaningarna inom energiområdet, där strypta gasleveranser från Ryssland lett till höga energipriser i hela Europa. Bland annat har man startat en analys av de nordiska ländernas situation när det gäller energiförsörjning och priser, som ska undersöka vad länderna kan göra och potentialen för stärkt samarbete. De första resultaten ligger på de nordiska energiministrarnas bord i november 2022.

Det nordiska elmarknadssamarbetet har stärkts med målet att snabbare öka andelen förnybar energi i det nordiska elsystemet. Det kräver i sin tur anpassningar och ny kunskap. Med utgångspunkt i årets [nordiska elmarknadsforum](#) har den nordiska elmarknadsgruppen förstärkts för att kunna hjälpa branschen och länderna med analyser och kunskapsuppbyggnad.

stimulerat nordiska lösningar för grön omställning av transportsektorn

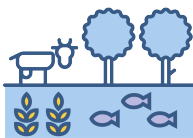
Nordiska ministerrådet har påskyndat utvecklingen av elflyg i Norden. Det nordiska nätverket för elflyg (eng. [Nordic Network for Electric Aviation](#)) har samlat nyckelaktörer för att gemensamt identifiera vilka tekniska och lagstiftningsmässiga problem som måste lösas för att förverkliga en nordisk infrastruktur för elflyg. Det nordiska samarbetet har även genererat investeringar för teknikutvecklingen inom sektorn.

Nordisk sjöfart är pådrivande för fossilfri sjötrafik och understöds nordiskt-politiskt. De nordiska regeringarna har gett löften om sex korridorer för utsläppsfria sjöfartsrutter, detta som en direkt följd av klimatmötet COP26 i Glasgow 2021. Projektet [Nordic Green Ammonia Powered Ships](#) banar väg för världens första ammoniakdrivna fartyg. Projektet *Nordisk vägkarta för införandet av koldioxidneutralt bränsle i sjöfarten* påskyndar introduceringen av alternativa gröna bränslen i Norden samt påverkar förhandlingar om detta på EU- och IMO-nivå.

Det nordiska samarbetet har främjat omställningen av vägtransporterna i Norden. Det har genomförts studier som kan lägga grunden för ett gemensamt nordiskt betalsystem för laddningsstationer. Det har tagits fram en verktygslåda för att få på plats infrastruktur för de första vätgasdrivna lastbilarna i Norden, vilket är viktigt för att få tyngre transport, såsom bussar och lastbilar, över på nollutsläppsbränsle. Det har genomförts insatser för att uppnå ett mer effektivt utnyttjande av de existerande, hållbara godstransportformerna i Norden på tvärs av väg, tåg och sjötransporter.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör stärka arbetet med att stimulera klimatvänliga lösningar på tvärs av sektorer med utgångspunkt i det omfattande kunskapsunderlag som tagits fram på nordisk nivå. Klimat får stor politisk uppmärksamhet nationellt och är ett av de områden där nordborna önskar intensifierat nordiskt samarbete. Nordiska ministerrådet behöver säkra att de lösningar som tas fram på nordisk nivå verkligen når ut i länderna och blir genomförda.

Mål 2: Nordiska ministerrådet ska bidra till att säkerställa biologisk mångfald och hållbart nyttjande av Nordens natur och hav.

Norden har stora utmaningar med den biologisk mångfalden, vilket vi kan se bland annat genom minskande fågel- och fiskbestånd och en otillfredsställande grad av skyddade naturområden. Fungerande ekosystem ger skydd till skördar, pollinering av växter, mat från hav och land och bidrar till ett stabilt klimat. Därför är det nödvändigt för vår välfärd och ekonomiska tillväxt att vi arbetar för att skydda och hållbart nyttja vår natur och våra hav.

Nordiska ministerrådet har

arbetat för ett hållbart och motståndskraftigt jord- och skogsbruk i Norden

NordGen har utökat den [nordiska prioriteringslistan](#) för vilda kulturväxtsläktingar med **19 nya arter**, till exempel vilda släktingar till vete, korn och potatis. Dessa arter kan användas för att anpassa dagens grödor till nya utmaningar som till exempel klimatförändringar eller ett miljövänligare jordbruk.

Ett projekt i NordGens regi har visat att ärtor kan odlas så långt norrut som i Tromsö. Det ger hopp om att Norden kan bli mer självförsörjande på alternativa proteinkällor. Resultaten beskrivs bland annat i en [forskningsartikel](#) och i boken *Nordiska arter – 50 traditionella sorter*.

Projektet *Networking and knowledge exchange in seed production of medicinal and aromatic plants* har tagit fram en odlingsmanual för medicinalväxter i Östersjöområdet. Denna bidrar till att på ett säkert sätt bevara medicinalväxter som utgör en viktig resurs för bland annat läkemedelsindustrin, samtidigt som många arter inom denna grupp är hotade.

tagit fram kunskap om naturbaserade lösningar och hållbar havsmiljö

De nordiska länderna har fått god vägledning i hur naturbaserade lösningar¹ kan motverka klimatförändringarna genom en kartläggning av metoder för lagring av koldioxid i mark och hav på regionalt och nationellt plan i Norden samt policyrekommendationer för hur länderna kan arbeta med införande av riktlinjer i internationella FN-konventioner för biologisk mångfald och klimat.

Nordiska ministerrådet har initierat flera större projekt som bidrar till en hållbarare havsmiljö i Norden. Projektet *Havsförvaltning och klimat* stärker kunskapen om hur man kan få till en ekosystembaserad förvaltning av de nordiska havsområdena som

1. Naturbaserade lösningar handlar om lösningar som är inspirerade och understötts av naturen, är kostnadseffektiva och bidrar till miljömässiga, sociala och ekonomiska fördelar och till att bygga upp motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter.

tar i beaktande klimatförändringarna och havsförsurningen. Projektet *Norden som motor i arbetet mot plastförorening* ska bidra till att konkret minska mängden plast i haven bland annat genom att vässa metoderna för uppsamling av mikroplast samt ge kunskap till utveckling av ett nytt globalt avtal om plastföroreningar. Projektet *Nordic Baltic Marine Spatial Management Tool* bidrar med utveckling av indikatorer och kunskapsunderlag för att mäta, främja och samarbeta kring hållbare havsmiljö.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör stärka koordineringen av arbetet med biodiversitet och hållbart användande av naturresurser på tvärs av sektorer. Detta är en ett område där Norden står inför en stor gemensam utmaning och en fråga som förväntas få ökat fokus internationellt kommande år.

Mål 3: Nordiska ministerrådet ska främja cirkulär och biobaserad ekonomi, hållbar och konkurrenskraftig produktion, hållbara livsmedelssystem samt resurseffektiva och giftfria kretslopp i Norden.

Nordens produktion har blivit alltmer hållbar under de senaste åren i och med en ökad andel förnybar energi och förbättrad energiintensitet. Men för att få till stånd en verklig grön omställning krävs en mer cirkulär och biobaserad ekonomi. Samtidigt kan nordborna få tillgång till flera gröna jobb och en stärkt konkurrenskraft med våra nordiska lösningar. Nordiska ministerrådet ska bidra till att Norden tar väsentliga steg mot att sluta kretsloppen och göra dem giftfria och resurseffektiva.

Nordiska ministerrådet har

stött företagens arbete med hållbarhet och cirkulär ekonomi i Norden

[Nordic Innovation](#) har tagit fram [Nordic Circular Economy Playbook](#), ett verktyg som ska hjälpa företag att ställa om till cirkulära affärsmodeller och ta fram egna planer för detta. [Nordic Circular Arena](#) är en ny plattform som ska främja kunskapsdelning och erfarenhetsutbyte om cirkulär ekonomi i Norden internationellt.

Nordiska revisorsföreningar har utvecklat ett gemensamt system för hållbarhetsrapportering för små och mellanstora företag i Norden med stöd från det nordiska samarbetet. [Nordic Sustainability Reporting Standard](#) bygger på internationella rapporteringsramverk, och bidrar till att förbättra grön och ansvarsfull företagsrapportering i Norden.

Programmet [Nordic Sustainable Construction](#) arbetar med att göra hela den nordiska byggmarknaden mer hållbar och cirkulär. Det handlar bland annat om att harmonisera regler och samla bästa praxis i de nordiska länderna samt att bygga kapacitet för att öka återanvändningen av byggmaterial. Det har getts stöd till näringslivet genom att arrangera utbildningar i cirkulära affärsmodeller inriktade på företag inom byggbranschen, samt debattarrangemang om hållbara byggmaterial och arkitekters roll för hållbart byggande. Vidare har man gett stöd till de nordiska ämbetsverken genom att skapa plattform för löpande kunskapsdelning samt formulering av gemensamma forskningsämnen vilket kommer stärka möjligheterna för harmonisering av kommande regelverk för byggnadssektorn.

[Nordic Testbed Network](#) stöder den digitala omställningen av bioekonomin i Norden och Baltikum. Nätverket fungerar som en spjutspetsplattform där de 21 medlemmarna tillsammans skapar digital kunskap och teknik för att stärka bioekonomin.

tagit fram ny kunskap om hur vi kan uppnå en hållbar och cirkulär ekonomi i Norden

Cirkulär ekonomi kan ge stora positiva effekter på flera områden. Rapporten [Low-Carbon Circular Transition in the Nordics](#) ger insikt i den cirkulära ekonomins potential för till exempel ekonomi samt klimat- och biodiversitetskrisen.

Offentlig upphandling används i allt högre grad som ett verktyg för att uppnå politiska mål för hållbar utveckling. Projektet Cirkulära och klimatvänliga inköp har arrangerat en dialogkonferens om cirkulära möbler samt gett ut rapporten [Climate Accounting in Public Procurement](#) som redogör för hur de nordiska länderna genom offentlig upphandling reducerar växthusgasutsläpp.

Delning av data om produkter kan accelerera den cirkulära omställningen i Norden. Rapporten [Data Sharing for a Circular Economy in the Nordics](#) visar att Norden redan ligger i framkant när det gäller att utveckla digitala möjligheter, och att nordiska företag med rätt incitament kan påskynda den globala övergången till en cirkulär ekonomi, underbyggd av data.

Batterier till elbilar, solceller och mobiltelefoner innehåller kobolt, grafit och sällsynta jordartsmetaller – mineraler som är nödvändiga för att klara den gröna omställningen. Rapporten [The Nordic Supply Potential of Critical Metals and Minerals for a Green Energy Transition](#) redogör för hur miljö- och klimatavtryck kan minska i mineralproduktionen i Norden.

Skogs- och jordbrukssektorn utgör viktiga delar av den nordiska bioekonomin och är samtidigt två av Nordens mest könssegregerade näringar, men digitalisering och en ökad automatisering av tunga arbeten skulle kunna gynna jämställdheten inom sektorerna. Metodhandboken [Gender and digitalization in the bioeconomy](#) har gett en djupare förståelse för hur jämställdhetsperspektivet kan integreras inom sektorn.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör stärka insatserna för hållbar produktion och cirkulär ekonomi genom ett utökat samarbete med näringslivet samt koordinering för ambitiös lagstiftning på EU-nivå. Det här är ett område med potential för Nordiska ministerrådet att ha en stor positiv effekt för den gröna omställningen både i Norden och i närområdet.

Mål 4: Nordiska ministerrådet ska göra det mycket enklare och mer attraktivt för nordiska konsumenter att prioritera hälsosamma och miljö- och klimatvänliga val med en gemensam satsning på hållbar konsumtion.

Vi har ett högt miljö- och klimatavtryck per capita i Norden i jämförelse med andra länder i världen. Nordborna står inför en utmaning när de ska navigera sig fram till de hållbara valen och produkterna i vardagen, och när man äntligen hittar fram så är det hållbara alternativet ofta det dyrare. Nordiska ministerrådet har i över 30 år arbetat med att göra det lättare för nordbor att göra hållbara val i vardagen genom den nordiska miljömärkningen Svanen. Nordiska ministerrådet vill stärka detta arbete och utveckla fler möjligheter för nordbor att göra hållbara val.

Nordiska ministerrådet har

stärkt miljö-, klimat- och energimärkningar i Norden och EU

Miljömärkningen Svanen har utvecklats för att bättre fungera som en vägvisare mot miljö- och klimatvänliga alternativ. Det har lett till nya kriterier kopplade till klimat och att utvidga märkningen till flera produktgrupper såsom till exempel e-handel, byggprodukter och kontorsbyggnader.

EU:s energimärkning har utvecklats för att bättre fungera som vägvisare mot energieffektiva produkter. Den nordiska arbetsgruppen Nordsyn har arbetat för att höja ambitionsnivån för kriterierna och regleringen för energimärkningen. Arbetet bidrog till att de nya energiklasserna som lanserades år 2021 blivit mer lättförståeliga för konsumenten, samtidigt som de ställer högre krav på producenterna.

De nordiska ministrarna med ansvar för livsmedelspolitik har skrivit ett gemensamt brev till EU om att den nya europeiska livsmedelsmärkningen måste bygga på vetenskapliga rön och inte styras av kommersiella intressen. De nordiska ministrarna hoppas att det nordiska märkningssystemet kan inspirera det europeiska.

bidragit till att göra det lättare att återvinna i Norden

Rapporten Common Waste Sorting Symbols in Nordic Countries visade att det finns en stor potential i att utveckla design av förpackningar så att de blir mer hållbara och lättare att återvinna i Norden. De nationella avfallsorganisationerna i Danmark, Finland, Sverige och Island har gått samman i en gemensam förening för att genomföra ett system med gemensamma avfallssymboler. Projektet har främjat utveckling av ett harmoniserat system för avfallshantering och cirkulär ekonomi i Norden och internationellt. Arbetet har rönt stort intresse bland annat från de

baltiska länderna, EU, Kina, Sydafrika och Brasilien.

tagit ett samlat grepp för att bygga upp kunskap och kompetens kring hållbara livsstilar

Programmet [Hållbara livsstilar i Norden](#) har byggt upp kunskap och kompetens om hur vi kan göra det lättare att leva hållbart i Norden. Det har arrangerats en konferens om framtidens lärarprofession med syfte stärka undervisningen om hållbar utveckling i grundskolorna. Det har tagits fram en vägkarta för gröna kulturupplevelser med syfte att öka kunskapen kring hur man kan arrangera hållbara kulturarrangemang. Det har arrangerats ett [debattevenemang om livsmedelsindustrin och antibiotikaresistens](#) under Stockholm +50. Det har publicerats en rapport om jämställdhet och hållbar livsstil med syfte är att öka och sprida kunskap om könsskillnader i konsumtion och livsstilar.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör stärka insatserna med hållbar konsumtion, till exempel genom att stärka existerande eller igångsätta nya insatser. Målsättningen är ambitiöst formulerat, genom att peka ut Nordiska ministerrådet som en viktig aktör för att göra det enklare för nordiska konsumenter att kunna leva hållbart. Gemensam nordisk politik på detta område kan skapa förutsättningar för snabb övergång till hållbar konsumtion.

Mål 5: Nordiska ministerrådet ska bidra till en positiv utveckling i det internationella miljö- och klimatsamarbetet, bland annat genom att främja nordiska gröna lösningar i resten av världen.

De rådande miljö- och klimatutmaningarna kräver nationell handling och internationellt samarbete. De nordiska länderna spelar ofta en viktig roll för att öka ambitionsnivån i internationella förhandlingar om miljö och klimat. Nordiska ministerrådet samarbetar och tar fram gemensamma uttalanden i förbindelse med flera centrala konventioner och avtal inom EU/EES och FN.

Nordiska ministerrådet har

ökat ambitionsnivån i det internationella miljö- och klimatsamarbetet

Det nordiska samarbetet bidrog till att förhandlingarna om ett nytt plastavtal under UNEA 5.2 blev en succé då FN:s miljöförsamling i mars 2022 enades om det historiska beslutet att initiera förhandlingar om ett globalt avtal mot plastföroreningar.

Nordiska rapporter och analyser har fungerat som kunskapsunderlag för förhandlingarna om flera globala avtal på miljö- och klimatområdet, till exempel [internationella hållbarhetskriterier för plastprodukter](#). Norden tar även fram rekommendationer till FN-konventionen om biologisk mångfald samt till FN:s klimatkonvention och arbetet med implementering av Parisavtalet.

Med deklARATIONEN [A Green and Gender-Equal Nordic Region](#) har ministerrådet även stärkt det nordiska ledarskapet för jämställdhet i klimatåtgärder – nordiskt men också på internationella plattformar som CSW66 och COP27, alltså FN:s toppmöten för jämställdhet och klimat.

stärkt civilsamhällets röst i de internationella miljö- och klimatförhandlingarna

Den nordiska paviljongen på FN:s klimattoppmöten är en av de starkaste internationella plattformarna för att synliggöra nordiska ståndpunkter och lösningar. Här går nordiska forskare, politiker, näringsliv, ungdomsrepresentanter och icke-statliga organisationer i dialog med internationella beslutsfattare och opinionsbildare.

Med stöd från det nordiska samarbetet har miljöengagerade unga från hela Norden organiserat sig i ett ungdomsnätverk för biologisk mångfald, *Nordic Youth Biodiversity Network*. Över 2 000 unga nordbor har formulerat krav på förhandlingarna om ett globalt avtal om biologisk mångfald i form av ett [Nordic](#)

[Youth Position Paper on Biodiversity](#). Flera av de ungas krav avspeglas i de nordiska miljö- och klimatministrarnas [deklaration om slutförandet av det globala avtalet om biologisk mångfald](#) från maj 2022.

Nordiska ministerrådet har varit en viktig partner genom både ekonomiskt och politiskt stöd för ett starkt ungdomsengagemang inför och under Stockholm +50, bland annat genom ett möte mellan nordiska ungdomsrepresentanter och nordiska miljö- och klimatministrar där rekommendationerna i [Nordic-Baltic Policy Paper](#) presenterades och diskuterades.

koordinerat och stärkt samarbetet på EU-nivå och med närområdena

De nordiska länderna har talat med en stark gemensam röst i arbetet med miljö, klimat och energi på EU-/EES-nivå. Det har handlat om att påverka Europeiska kommissionens krav på ekodesign och energimärkning, EU-direktiv kopplade till den europeiska gröna given (eng. [A European Green Deal](#)) och 55-procentpaketet (eng. [Fit for 55 package](#)) samt EU:s kemikalierreglering (ex. REACH, CLP, BPR och PPPR). Att få inflytande på EU-nivå ger betydligt större effekt än om man bara når resultat inom Norden, och det gynnar konsumenterna i hela Europa.

[Baltic Carbon Forum](#) arrangerades i oktober 2021 och 2022 med syfte att stärka det nordisk-baltiska samarbetet om koldioxidupptagning och -lagring genom att föra samman experter och beslutsfattare från hela regionen.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör tydliggöra fokus och inriktning för det internationella arbetet i en föränderlig omvärld. Nordiska ministerrådet är en plattform för att samarbeta internationellt och inom EU för att främja hög ambition och globalt genomslag i miljö- och klimatarbetet. För att stärka arbetet behövs en bredare strategi som tydliggör på vilka konkreta sätt nordiska gröna lösningar kan främjas i resten av världen.

Ett konkurrens- kraftigt Norden

Mål 6: Kunskap och innovation

Mål 7: Valfungerande arbetsmarknader

Mål 8: Digitalisering och utbildning

Mål 6: Nordiska ministerrådet ska stödja kunskap och innovation och göra det lättare för företag i hela Norden att till fullo utnyttja de utvecklingsmöjligheter som den gröna, tekniska och digitala omställningen och den växande bioekonomin skapar.

Norden är en ledande region inom kunskap och innovation, med en hög nivå av investering i forskning och utveckling samt en hög grad av digitalisering. Det nordiska samarbetet satsar på att använda denna styrkeposition för att driva på den gröna omställningen och se till att den omfattar alla grupper i samhället.

Nordiska ministerrådet har

tagit fram kunskap om omställningen till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden

NordForsk har finansierat forskning och forskningsinfrastruktur inom flera olika sektorer. Det har genomförts 136 projekt som resulterat i 2 320 publikationer och 142 tillfällen av politisk påverkan. Den samlade påverkan av arbetet i perioden beskrivs i [NordForsk Impact Report 2022](#).

Nordic-Baltic 5G Monitoring tool är ett analysverktyg som ska följa utrollningen av 5G i regionen. Verktöget adresserar gemensamma utmaningar och möjligheter och stärker innovationen på området. 5G-tekniken är en viktig komponent i nästa fas av den digitala utvecklingen och kommer att bidra till att stimulera nya produkter och tjänster, men också utvecklingen av nya lösningar för sociala och klimatrelaterade utmaningar. Detta är en del av uppföljningen på [statsministrarnas deklaration om utveckling av 5G i regionen](#) som antogs år 2018.

stärkt företagens möjligheter att skapa nya och sprida existerande innovationer

Nordic Innovation arbetar för att stärka företagens möjligheter att skapa nya och sprida existerande innovationer. Programmet [AI & data](#) gör statliga data lättare tillgängliga för nordiska företag som utvecklar digitala tjänster med artificiell intelligens. Programmet [Nordic Smart Connectivity](#) gör det enklare för nordiska företag på mobilitetsområdet att dela data med varandra för att optimera driften och bidra till en mer lönsam och klimatvänlig mobilitetssektor.

Projektet [Nordic Smart Government and Business](#) bidrar till att öka den digitala integrationen i regionen. Målet är att göra finansiella data tillgängliga och användbara på tvärs av Norden för små och mellanstora företag. Resultatet är att

det är möjligt för små och mellanstora företag att använda till exempel e-faktura och e-beställningar på tvärs av de nordiska länderna.

profilerat Norden som en kunskapsrik och innovativ region internationellt

Kultursatsningen [Nordic Bridges](#) presenterar nordiska konstnärer och kulturaktörers verk på 22 festivaler, teatrar, museer och andra kulturinstitutioner i tolv städer över hela Kanada under ett års tid. Totalt planeras cirka 675 aktiviteter. Insatsen ska bidra till att nordisk kultur och Norden som region blir känd som en innovativ och kreativ region, vilket förväntas bidra till ökat intresse för Norden på andra samhällsområden och därmed stärka den nordiska konkurrenskraften. Satsningen bidrar även till nordiskt-kanadensiskt politiskt utbyte om bland annat gröna lösningar inom kreativa näringar samt förebyggande av desinformation på nätet.

[Stödprogrammet för nordiska ambassader](#) utdelar stöd för att främja nordiska lösningar, värderingar och kunskaper om hållbar utveckling i världen. Programmet bidrar till att profilera Norden som en kunskapsrik och innovativ region, att inspirera de ifrågavarande länderna med det nordiska exemplet samt att stärka de nordiska representationernas samarbete i länder utanför Norden.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör ha ökat fokus på att stimulera gröna lösningar, till exempel genom att ytterligare stärka involveringen av och samarbetet med näringslivet i arbetet som berör grön omställning. Det här är ett område där Nordiska ministerrådet redan genomför ett antal betydande insatser där det finns potential för att utöka arbetet för att uppnå en betydande effekt i Norden.

Mål 7: Nordiska ministerrådet ska utveckla färdigheter och välfungerande arbetsmarknader som matchar kraven som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden.

Den gröna omställningen och den digitala utvecklingen förändrar arbetsmarknaden och leder till nya krav. Pandemin drabbade vissa grupper på arbetsmarknaden extra hårt när företag tvingades att minska sin arbetsstyrka och arbetspendlingen mellan de nordiska länderna försvårades. Det nordiska samarbetet kommer att fokusera på utmaningar på arbetsmarknaden på både kort och längre sikt samt på främjandet av den fria rörligheten för människor och företag i hela Norden.

Nordiska ministerrådet har

främjat rörligheten och utbytet av studenter, arbetstagare och företag mellan de nordiska länderna

[Info Norden](#) har gett svar på 5 000 nordbors frågor om hur de kan jobba, studera eller driva företag i ett annat nordiskt land. De tre gränsregionala informationstjänsterna [Grensetjänsten Norge-Sverige](#), [Gränstjänst Finland-Sverige-Norge](#) och [Øresunddirekt](#), som delvis finansieras av Nordiska ministerrådet, har svarat på frågor om att arbeta, studera eller driva företag över gränsen i kontakten med 46 770 personer.

[Nordjobb](#), det nordiska mobilitetsprogrammet för unga arbetstagare, förmedlade 434 unga i säsongsarbete i ett annat nordiskt land under 2021 men har som mål om att nå upp till 760 unga under 2022. [Det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för kultur](#) har bidragit till att främja konstnärers och kulturaktörers mobilitet i regionen. Programmet ökar utbytet av kunskap och kontakter samt närvaron av och intresset för nordisk och baltisk konst och kultur och nordiska och baltiska språk. På samma sätt ökar Samrådets kulturstöd rörlighet och samarbete över gränserna i Sápmi.

De nordiska länderna ska automatiskt och utan onödiga förseningar erkänna varandras utbildningar, så att nordbor som vill studera i ett grannland enkelt kan söka högre utbildningar där. Det är innebörden i en skärpning av Reykjavikdeklarationen som trädde i kraft i maj 2022. Under 2021–2022 har en gemensam insats på utbildnings- och arbetslivsområdet genomförts för att lösa utvalda branschreglerade hinder för mobilitet.

[Gränshinderrådet](#), som arbetar med att lösa gränshinder som hämmar individers mobilitets och företags möjligheter att verka över gränserna och mellan de nordiska länderna, har bidragit till att åtta nordiska gränshinder i Norden har blivit lösta samt

avskrivit fyra gränshinder som icke-lösbara. I den nordiska [gränshinderdatabasen](#) finns över 100 gränshinder varav 38 prioriteras av Gränshinderrådet.

haft en viktig roll i att lyfta fram gränshinder som uppstod i samband med nationella restriktioner under coronapandemin

[Gränshinderrådet](#) har, i tätt samarbete med Info Norden och de tre gränsregionala informationstjänsterna, fokuserat på de störningar som uppkom med anledning av nationella inreserestriktioner och beslut för att minska smittspridningen av Covid-19. Arbetet resulterade i 22 sammanställningar med över 121 identifierade störningar. Sammanställningarna har använts till att informera och medvetandegöra beslutsfattare och myndigheter om de särskilda problem coronapandemin skapat för den fria rörligheten i Norden. Som exempel kan nämnas projektet *Nya arbetsmarknaden post-corona i relation till nordiska avtal på skatteområdet* som tar sin utgångspunkt i ökat hemarbete i relation till nordiska skatteavtalet.

utvecklat kunskap och policyverktyg för nutidens och framtidens arbetsliv i Norden

Det har tagits fram och producerats kunskap om [hur vi kan säkra ett välfungerande framtida arbetsliv i Norden](#). Resultaten från projektet [Framtidens arbetsliv](#) har haft betydelse i den nationella politikutvecklingen i de nordiska länderna och i det internationella arbetet, bland annat i samarbetet med Internationella arbetsorganisationen (ILO).

Projektet *Nordic Resilience*, som startat i samarbete med OECD, ger kunskap om coronapandemins påverkan på arbetslivet i Norden, och förslag på hur vi kan stärka krisberedskapen på de nordiska arbetsmarknaderna. Analysen och förslagen kommer att fungera som underlag för en ministerdiskussion i november 2022.

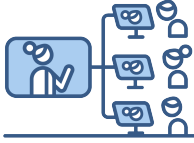
De nordiska regionalministrarna har ingått ett stärkt samarbete kring distansarbete och multilokalitet för att se närmare på hur detta kan stärka städernas, landsbygdens och regionernas attraktionskraft i Norden. Rapporten [Local and regional experiences of remote work and multilocality](#) ger en ökad förståelse för hur ändrade flytt- och pendlingsmönster kopplade till ökat distansarbete påverkar nordiska kommuner och regioner.

[Den nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet \(NIVA\)](#) har utvecklat och avhållit digitala kurser, konferenser och webinarier för samnordisk efterutbildning på arbetsmiljöområdet. Genom det digitala formatet, som utvecklades som en följd av coronapandemin, kunde man nå ut till flera och lyckades tredubbla deltagarantalet vid dessa tillfällen. [Det nordiska nätverket för vuxnas lärande \(NVL\)](#) har möjliggjort erfarenhetsutbyte om kompetensutveckling i och för arbetslivet under coronapandemin samt gällande omställningen till en grönare arbetsmarknad.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör öka mobiliteten för nordbor på tvärs av de nordiska ländernas gränser, till exempel genom att öka antalet deltagare i utbytesprogrammen för utbildning, kultur och arbetsmarknad. Detta är ett arbete där Nordiska ministerrådet redan i dag är starka, även om man kan se en nedgång

under coronapandemin, och där ambitionen är att öka utbytet.

Mål 8: Nordiska ministerrådet ska dra nytta av digitalisering och utbildning för att binda de nordiska länderna ännu närmare varandra

Integrering av de nordiska länderna kan genomföras på flera olika sätt – men utbildning och digitalisering är viktiga verktyg. Utbildning har länge bidragit till mobilitet i Norden och bidrar till att ge nordborna förståelse och kunskap om varandra. Digitalisering öppnar för nya möjligheter att stärka kopplingarna mellan länderna och kan bidra till ännu större rörlighet i regionen. Nordiska ministerrådet ska identifiera och lösa hinder för medborgare och företag att röra sig fritt över gränserna i Norden.

Nordiska ministerrådet har

ökat satsningarna för att digitala tjänster ska gå att använda i hela Norden

Nordiska ministerrådet arbetar långsiktigt för att alla digitala tjänster som utvecklas nationellt även ska gå att använda över gränserna. Inom ramen för programmet [Cross Border Digital Services](#) drivs projekt för att förenkla gränsöverskridande kommunikation med det offentliga för de som bor och driver verksamhet i Norden och Baltikum. De nordiska och baltiska ländernas digitaliseringsmyndigheter samarbetar inom ramen för [The Nordic-Baltic eID Project \(NOBID\)](#), bland annat om att få sina nationella eID-lösningarna godkända på EU-nivå, vilket skulle göra dem tillgängliga över nationsgränserna.

främjat utbyte på utbildningsområdet på tvärs av de nordiska länderna

[Nordplus](#) är det program som främjar nordiskt samarbete och utbyte på utbildningsområdet. Årligen involveras cirka 2 000 utbildningsorganisationer och cirka 9 000 mobilitetsaktiviteter får finansiering (före coronapandemin). Det gäller klassutbyte och lärarutbyte mellan förskolor, skolor och gymnasier samt studerande- och lärarutbyte mellan yrkesskolor, högskolor och institutioner inom vuxenutbildning och fri bildning. En utvärdering visar att samarbetet bidragit till kompetensutveckling för deltagarna samt innovation och kvalitetsutveckling för de medverkande utbildningsinstitutionerna. Sammanlagt 196 projekt har fått finansiering från Nordplus under temat grön omställning på samtliga utbildningsnivåer. Som exempel kan nämnas *Global Teaching for Sustainable Society (GLOSS)* som är ett samarbete mellan 13 nordiska högskolor och universitet. Inom Nordplus Junior beviljades enbart under 2022 finansiering till 47 projekt som hade ekologiskt hållbar framtid som ett särskilt tema.

[Nordiskt nätverk för vuxnas lärande \(NVL\)](#) arbetar genom ett underliggande nätverk

för hållbar utveckling innovativt med motivation, pedagogik och metodutveckling för en hållbar framtid. Nätverket utvecklar, förmedlar och implementerar kunskap som stödjer lokalsamhällen och medborgare i deras arbete med hållbarhet. Nätverket lanserade en inspirationsbok för arbetet med de globala målen för hållbar utveckling inom olika områden inom vuxenutbildningen i slutet av 2021, och fortsätter samla in och förmedla inspirationsexempel under hela 2022.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör stärka arbetet med integrering, det vill säga att binda de nordiska länderna tätare samman, till exempel genom att skapa förutsättningar för gränsöverskridande digitala lösningar och utbyten för ett mer integrerat Norden. Nordiska ministerrådet bör se över formuleringen av denna målsättning eftersom den är otydlig och går väldigt mycket in i de andra målsättningarna under ett konkurrenskraftigt Norden.

Ett socialt hållbart Norden

Mål 9: Hälsa och välfärd

Mål 10: Inkluderande omställning

Mål 11: Civilsamhället och barn och unga

Mål 12: Sammanhållning

Mål 9: Nordiska ministerrådet ska bidra till god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla.

Norden har fortfarande en hög nivå av hälsa och välfärd, vilket är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och bidra till samhällets utveckling. Den nordiska välfärdsmodellen, med jämställd tillgång till hälso- och välfärdstjänster för alla, står inför ett antal utmaningar. Den självbedömda hälsan har stagnerat trots hög levnadsålder, det har skett en försämring i den mentala hälsan och ojämlikheten mellan kön och socioekonomiska grupper har ökat. Det nordiska samarbetet bidrar med nya insatser för krisberedskap och för LGBTI-personers rätt till likvärdig vård.

Nordiska ministerrådet har

ökat insatserna för att främja mental hälsa

Ett fokusområde har varit att öka kunskapen om social isolering och ensamhet som en följd av coronapandemin. Flera arrangemang har anordnats för att diskutera och sprida kunskap om mental hälsa. Bland annat hölls ett toppmöte på tema mental hälsa i november 2021 som samlade politiker, myndigheter, forskare och civilsamhällesorganisationer.

Det har utarbetats ett kunskapsunderlag om goda lösningar angående konsekvenser av covid-19, till exempel genom ett projekt om [barn och ungas möjlighet för deltagande och utveckling efter pandemin](#). NordForsk har en utlysning på cirka 80 miljoner norska kronor för [forskningsprojekt om långtidskonsekvenserna av covid-19-pandemin för barn och ungas hälsa och välfärd](#). Utlysningen kommer att finansiera ett antal projekt med deltagande från minst tre nordiska länder i varje projekt.

bidragit till kunskapsutveckling för jämlik hälsa

Våren 2022 publicerades en rapport om hälsokompetens som begrepp och konsekvenser av bristande hälsokompetens både för den enskilde och för samhället, särskilt för invandrare och invandrarkvinnor i riskzonen. I samband med projektet har det etablerats ett nordiskt nätverk om hälsokompetens. Man understöder också kunskapsdelning på departementsnivå bland annat genom Nordisk folkhälsoarena. Det är också kartlagt vilka typer av [indikatorer](#) det finns för [aktivt och hälsosamt åldrande](#) samt analyserat heterogeniteten i den åldrande befolkningen.

Ett politiskt styrdokument för LGBTI-området har tagits fram efter dialog och samarbete med civilsamhällesaktörer. För att främja det nordiska samarbetet på LGBTI-området etablerades det 2021 en [nordisk LGBTI-fond](#) har under det första året stöttat projekt om rättigheter och levnadsvillkor för LGBTI-befolkningen och om

att stärka den samiska LGBTI-organiseringen.

stärkt arbetet för hälsokrisberedskap för att hantera framtidens kriser

De nordiska länderna har enats om att stärka den nordiska hälsokrisberedskapen för att stå starkare tillsammans inför framtida kriser, bland annat genom samarbete för krishantering samt produktionsberedskap av läkemedel och försörjningssäkerhet. [Svalbardgruppen](#), den nordiska gruppen för hälsoberedskap, har etablerat en brännskademekanism och utvecklar nu en mekanism för situationsförståelse som ska säkerställa bättre kunskap och erfarenhetsutbyte i samband med pandemier. Vidare har det startats upp ett nordiskt nätverk för smittskydd och vårdhygien samt ett nytt samarbete kring läkemedel för barn kommer att resultera i en rapport med gemensamma rekommendationer. Detta är i linje med de nordiska [statsministrarnas deklaration om att stärka samarbetet kring försörjningssäkerhet](#) från 2021.

kunskap och data för bättre social- och hälsovårdstjänster i hela Norden

Rapporten [Essential rural services in the Nordic Region](#) ser närmare på tillgången till offentliga och privata social- och hälsovårdstjänster i landsbygdsområden i Norden. Analysen undersökte tjänsternas betydelse för landsbygdsområdenas attraktivitet samt för trygghet och tillit bland medborgare i dessa områden. Regionalministrarna beslöt att involvera unga i de fortsatta diskussionerna om offentliga och privata social- och hälsovårdstjänster i landsbygdsområden i Norden för att få veta vad som skulle få yngre generationer att vilja bo, leva och arbeta i dessa områden.

De nordiska ländernas hälsomyndigheter samarbetar om de gemensamma utmaningar som finns för att ländernas myndigheter, forskare och näringsliv ska få säker tillgång till nordiska hälsodata. Projektet [Nordic Commons](#) ska testa och utveckla lösningar som ska möjliggöra delning av hälsodata över gränserna. Detta ska ge forskare, näringsliv och myndigheter en unik möjlighet att vidareutveckla de nordiska ländernas hälsovårdssystem och skapa bra hälsotjänster för befolkningen.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör tydliggöra sin roll kopplat till krisberedskap samt fortsätta det arbete som startats upp, såsom till exempel utredningar om pandemins konsekvenser på barn och ungas psykiska hälsa. Detta är ett nytt område där Nordiska ministerrådet behöver ta sin tid att lära sig av erfarenheterna från pandemiåren och blicka framåt.

Mål 10: Nordiska ministerrådet ska arbeta för att få med alla nordiska invånare i den gröna omställningen och den digitala utvecklingen, utnyttja potentialen i omställningen samt motverka att klyftorna i samhället ökar på grund av omställningen.

Hela Norden står inför snabba förändringar kopplat till den gröna omställningen och digitaliseringen. För att lyckas med omställningen krävs det att alla medborgare är med. Det saknas i dag tillräcklig kunskap och lösningar. Då alla de nordiska länderna står inför samma utmaning och den modell vi har i de nordiska samhällena är liknande finns det fördelar med att gemensamt på nordisk nivå ta fram ny kunskap och förslag på lösningar som kan stödja policyutveckling på nationell, regional och lokal nivå.

Nordiska ministerrådet har

utvecklat gemensam kunskap för en rättvis grön omställning

Projektet [*Not "Just" a Green Transition*](#) har gett ut två rapporter där man undersökt [konceptet rättvis grön omställning](#) och [hur politik för den gröna omställningen påverkar utsatta grupper i samhället](#) – hit hör barn och unga, personer med funktionshinder, äldre och personer som kan riskera att förlora jobbet som en konsekvens av omställningen. Detta och ytterligare kunskapsunderlag samt en stor nordisk undersökning ska mynna ut i förslag till policylösningar som kan reducera potentiella negativa konsekvenser av den gröna omställningen.

samverkat med de baltiska länderna kring digital inkludering

Rapporten [*Monitoring Digital Inclusion in the Nordic-Baltic region*](#) från januari 2022 slår fast att länderna i regionen är bland de mest digitaliserade i världen, att det i samtliga länder finns grupper som riskerar att exkluderas från den digitala omställningen och att det i dag inte finns någon heltäckande bild av digital inkludering i den nordisk-baltiska regionen som är tillräcklig att grunda ett beslutsfattande på. Arbetet med digital inkludering är prioriterat av de nordisk-baltiska ministrarna och kommer att leda till ökad kunskap om problem och åtgärder kopplat till grupper som riskerar att stå utanför digitaliseringen.

ökade satsningar för att utveckla vård och omsorg på distans

Projektet [*Integrerad vård och omsorg på distans \(iVOPD\)*](#) tar fram ökad kunskap om hur distanslösningar inom vård och omsorg kan gynna medborgare och lokala och regionala välfärdsorganisationer främst i glesbefolkade områden. Inom ramen för

projektet genomförs insatser för att konkret påvisa hur lösningar för vård och omsorg på distans kan uppfinnas, implementeras, vidareutvecklas och accepteras i vård och omsorg och bidra till ett hållbart samhälle.

Lärdomar

De nordiska statsministrarna har vid flera tillfällen poängterat vikten av att uppnå en socialt hållbar grön omställning och det förväntas ske flera nationella satsningar på området under de kommande åren. Detta är ett nytt nordiskt samarbetsområde där det finns stor potential för att skapa nordisk nytta. Nordiska ministerrådet bör stärka arbetet med att få alla nordiska medborgare med i den gröna omställningen, till exempel genom att stärka de existerande insatserna.

Mål 11: Nordiska ministerrådet ska ge det nordiska civilsamhället, särskilt barn och unga, en starkare röst och delaktighet i det nordiska samarbetet samt öka deras kunskaper om grannländernas språk och kultur.

Civilsamhället har spelat en historiskt viktig roll för demokratiutveckling, folkbildning och regional samverkan i Norden. Då det nordiska samarbetet riktar in sig på hållbarhet har det nordiska civilsamhället en given plats vid bordet. Det nordiska samarbetet bör även säkerställa att civilsamhället stärks och att utbytet mellan länderna ökar. För att underlätta utbytet på tvärs över gränserna ska den nordiska språk- och kulturkännedomen stärkas. Språk och kultur skapar förståelse, tillit och samhörighet på tvärs över gränserna, och nordborna får ofta deras första kontakt med grannländerna genom böcker, tv-serier, filmer och musik.

Nordiska ministerrådet har

stärkt involveringen av och stödet till civilsamhället i det nordiska samarbetet

[Nordic Civ](#), det nordiska civilsamhällesnätverket för Vår vision 2030, har till syfte att göra civilsamhällets röst bättre hörd i det nordiska samarbetet. Nätverket etablerades av de nordiska samarbetsministrarna i juni 2021 och består av 40 representanter från nationella och nordiska civilsamhällesorganisationer. Nätverket har getts möjlighet att kommentera olika styrdokument genom offentliga konsultationer, diskussionsmöten och även denna halvtidsutvärdering.

[Nordiskt toppmöte för civilsamhället om social hållbarhet](#) arrangerades i november 2021 med syfte att kunskapsdela och diskutera civilsamhällets roll i realiseringen av ett socialt hållbart Norden. Vid toppmötet deltog 150 representanter från civilsamhällesorganisationer och ett flertal nordiska ministrar, politiker och beslutsfattare. Toppmötet tog utgångspunkt i en nordisk kartläggning om temat och följdes upp med ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet.

Nordiska stödprogram för civilsamhället bidrar till att stärka samarbetet mellan civilsamhället i de nordiska länderna. Det ges stöd till alla typer av civilsamhällesorganisationer genom stödprogrammet [Demos](#), till barn- och ungdomsorganisationer för upp till 30-åringar genom stödprogrammet [Norden 0-30](#), och till funktionshinderorganisationer genom [den nordiska stödordningen för funktionshinderfrågor](#).

bidragit till ökade kunskaper om och kompetenser i de nordiska grannländernas språk och kultur

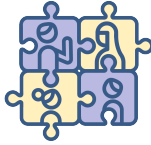
För att stärka samisk kultur och samhörighet över landsgränserna i Norden stödjer kultursektorn civilsamhällesorganisationerna [Samisk Kunstnerråd](#) och [Samerådet](#). Genom bland annat deras kulturstödprogram realiseras konst- och kulturprojekt som bidrar till revitalisering och bevarande av samiska språk, kulturarv och det samiska samhällets särskilda kunskap kopplad till hållbar användning av naturresurser. Det har arrangerats två konferenser om skydd av samisk traditionell kunskap respektive immateriellt kulturarv, som bidrar till stärkta nordiska nätverk inom dessa frågor bland samiska kulturaktörer, experter och på politisk nivå.

Det genomfördes 24 kurser i nordiska språk för universitetsstudenter, lärarstudenter och lärare år 2021 och det planeras 32 kurser för 2022, med ca 1 100–1 400 deltagare totalt under de två åren. Deltagarna har fått stärkt kunskap om och förståelse i de andra nordiska språken samt fått redskap och lust att vidareförmedla detta till egna elever och andra.

Barn och ungas förståelse för nordiska språk och nordisk kultur stärks genom flera olika nordiska initiativ. [Den nordiska bokslukaren](#) är ett läsfrämjande initiativ som vill sänka tröskeln för vuxna att läsa bilderböcker från andra nordiska länder med hjälp av pedagogiskt stödmaterial. [Volt](#) är ett kultur- och språkprogram som stöder projekt som väcker intresse för konst, kultur och språk i andra nordiska länder och områden för barn och unga upp till 25 år. Föreningarna Nordens Förbund får finansiering för att driva webbportalen [Norden i skolan](#) som riktar sig till lärare och elever i Norden. I 2021 har Norden i skolan lanserat två nya [utbildningspaket](#) för gymnasiet bestående av fyra teman och fyra [kortfilmer](#).

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör utveckla arbetet med att stärka civilsamhällets röst och delaktighet i det nordiska samarbetet samt att öka förståelse för grannländernas språk och kultur. Det är essentiellt för det nordiska samarbetet att involvera civilsamhället för att säkerställa transparens och relevans samt ett viktigt uppdrag att förbättra språkkunskaperna eftersom undersökningar visar att trenden är nedåtgående.

Mål 12: Nordiska ministerrådet ska upprätthålla tilliten och sammanhållningen i Norden, de gemensamma värderingarna och den nordiska gemenskapen med fokus på kultur, demokrati, jämställdhet, inkludering, icke-diskriminering och yttrandefrihet.

De nordiska länderna har en lång gemensam historia, våra samhällen och vår kultur formas av gemensamma värderingar, och vi har en stark språkgemenskap med de skandinaviska språken. Vi har en hög nivå av social tillit och deltagande i demokratin, men det krävs ett ständigt arbete för att upprätthålla detta – inte minst under en tid av krig i Europa. Vi bör även bygga vidare på den nordiska gemenskapen som fått sig en törn under coronapandemin. Nordiska ministerrådet arbetar för att bevara och stärka den nordiska identiteten, kulturen och sammanhållningen i Norden.

Nordiska ministerrådet har

gett stöd till skapandet och förmedlingen av nordisk konst och kultur

De nordiska stödprogrammen för konst och kultur bidrar till utvecklingen, produktionen, förmedlingen och tillgängliggörandet av nordiska, baltiska och internationella kultur- och konstprojekt av hög kvalitet och relevans. [Kultur- och konstprogrammet](#) har gett finansiellt stöd till 100 projekt med konstnärlig och/eller kulturell kvalitet som främjar ett mångsidigt och hållbart Norden. [Nordisk Film & TV fond](#) har gett finansiellt stöd till 154 nordiska audiovisuella projekt. Det nordiska stödet för översättning har bidragit till att nordisk kvalitetslitteratur kan läsas på andra nordiska språk än originalspråket. [Nordiska rådets kulturpriser](#) (dvs. litteraturpriset, barn- och ungdomslitteraturpriset, musikpriset och filmpriset) har delats ut för att främja och synliggöra nordisk konst och kultur av hög kvalitet.

tagit fram kunskap om hur man kan stärka kultur- och medieområdet i Norden

[Nordicom](#) och [Kulturanalys Norden](#) är kunskapscentrum för forskning, analys och jämförbar statistik på kultur- och medieområdet. Man har bland annat tagit fram rapporterna [Covid-19-pandemins effekter på kultursektorn i de nordiska länderna](#) i april 2021 och [Konsten och kulturens frihet i Norden](#) i mars 2022, som sedan fungerat som underlag för den nationella och nordiska politikutvecklingen. Vidare kommer det hösten 2022 att publiceras en rapport om teknikjättarnas inflytande på de nordiska ländernas förutsättningar att bedriva nyhetsjournalistik. Som komplement till detta har Nordiska ministerrådet sommaren 2022 etablerat en [nordisk tankesmedja](#) om tech-giganternas inflytande på det demokratiska samtalet.

tagit fram ny kunskap om hur vi kan få till en ökad integrering av flyktingar och invandrare i Norden

[Den nordiska clearingcentralen](#) fungerar som kunskapsportal för nordiska erfarenheter och kunskaper om integrering och inkludering. Portalen riktar sig till myndigheter och civilsamhällesaktörer och hade totalt 19 806 unika besökare 2021. Bland annat har man på portalen samlat nyheter och statistik om de nordiska ländernas mottagande av flyktingar från Ukraina.

[Nordic Migrant Expert Forum](#) har etablerats för att stärka involveringen av målgruppen i utveckling av det nordiska integrationsprogrammet. Forumet består av 16 experter inom jämställdhet, demokrati och inkludering som alla har migrerat till ett nordiskt land.

Det har genomförts insatser för att stärka demokrati, inkludering och sammanhållning riktade mot utbildningssektorn. Det har genomförts nordiska skolpiloter med mål att utveckla demokratisk verksamhetskultur i skolorna genom samarbete med lärarutbildningar, samt en konferens om yttrandefrihet och demokratiförståelse inom utbildning. Arbetet ska bidra till att den nordiska utbildningssektorn får en stärkt förmåga att bemöta samhällsliga utmaningar med demokratiska medel.

Lärdomar

Nordiska ministerrådet bör fortsätta stärka sammanhållningen i Norden, till exempel genom att lägga ökat fokus på demokratiska möjligheter och rättigheter. Det är ett högaktuellt område i och med de aktuella geopolitiska förhållandena och där Norden har en viktig roll att spela för att stärka den demokratiska utvecklingen.

Styrmetoder och -verktyg

Detta kapitel redogör för och utvärderar de styrmetoder och -verktyg som använts hittills i Nordiska ministerrådets arbete med visionen samt lyfter fram de förändringar ministerrådet behöver göra för att kunna leverera på visionen.

Kapitlet är strukturerat efter tre områden och under dessa redogörs för följande:

1. **Mål- och resultatstyrning:** genomförande av visionsmålen i hela Nordiska ministerrådets verksamhet och stärkt resultat- och effektstyrning.
2. **Budgetstyrning:** budgeten som ett verktyg för att genomföra Vår vision 2030.
3. **Organisationsstyrning:** organisatoriska förändringar som genomförts för att stödja visionens genomförande.

Sammanfattningsvis visar genomgången att de styrmetoder och -verktyg som sekretariatet använder sig av styr organisationens verksamhet mot att bättre bidra till visionen och handlingsplanens tolv målsättningar, men att det finns ett stort behov av att skärpa dessa för att uppnå bättre resultat.

Handlingsplanen har fått genomslag som sammanhållande kraft för Nordiska ministerrådets verksamhet genom att som överordnat styrdokument rikta hela verksamheten in på de tolv målsättningarna. Omfördelningen av budgeten har gett en bättre balans mellan de tre strategiska prioriteringarna genom att framför allt stärka den strategiska prioriteringen ett grönt Norden. Efter en översyn av organisationen kan sekretariatet bättre understödja arbetet med visionen.

Det finns behov av att fortsatt specificera vilken typ av styrdokument handlingsplanen är, framför allt i förhållande till sektorernas samarbetsprogram. Det finns behov av att utveckla styrmetoderna och -verktygen. I nästa handlingsplan behöver målen i ännu högre grad vara tydliga, konkreta och mätbara. Organisationen ska i högre grad främja arbete på tvärs av sektorer och områden samt i högre grad förankra arbetet med visionen i Nordiska rådet, civilsamhället och andra aktörer.

Mål- och resultatstyrning

Visionsmålen är styrande för all verksamhet

Sedan visionen antogs har Nordiska ministerrådets sekretariat arbetat för att handlingsplanen 2021–2024 för Vår vision 2030 får genomslag i hela Nordiska ministerrådets verksamhet. Det innebär att alla styr- och stöddokument setts över. En tydlig hierarki och precision i styrinstrumenten är en förutsättning för att visionen ska få ett horisontellt genomslag i ministerrådets arbete. Handlingsplanen är det överordnade styrdokumentet, efterföljt av samarbetsprogrammen för ministerråden och ordförandeskapsprogrammen.

Handlingsplanen har fått genomslag som sammanhängande kraft i ministerrådet

genom att hela organisationen förhåller sig till de tre strategiska prioriteringarna och tolv målsättningarna. Det är dock tydligt att handlingsplanen inte slagit igenom lika starkt i alla sektorer. Därför är det viktigt att man fortsatt arbetar med den interna förankringen.

Samarbetsprogrammen, som är ministerrådets programförklaring för de närmaste tre–fyra åren, ska vara inriktade mot att beskriva hur sektorn förväntas arbeta mot visionen. En genomgång av gällande samarbetsprogram visar att kopplingen till visionen sker på väldigt olika sätt. Vissa sektorer konkretiserar och operationaliserar de tolv målsättningarna för egen sektor, andra kopplar egna fokusområden till de tre strategiska prioriteringarna utan att förhålla sig till de tolv målsättningarna, medan några helt saknar en koppling till visionen. Vissa samarbetsprogram är utarbetade innan visionen antogs och har därför inte ännu varit möjliga att anpassa till visionen. Det krävs en tydligare koordinering och förankring för att säkra att samtliga ministerråd jobbar målinriktat mot visionen samt att man är uppmärksam på det som genomförs i andra sektorer för att säkerställa synergier och undvika dubbelarbete. Det är viktigt att man skapar ett helhetstänkande kring arbetet med visionen för att lättare kunna prioritera mellan insatser och se vad det behövs ytterligare satsningar.

Ordförandeskapsprogrammen, som är ordförandelandets programförklaring för årets arbete, ska vara inriktade mot att beskriva hur visionsarbetet politiskt ska prioriteras och föras vidare. Ordförandeskapsprogrammen har 2021 och 2022 varit tätt kopplade till visionens tre strategiska prioriteringar, men inte i lika hög utsträckning mot de tolv målsättningarna. Det finns dock potential för att lägga tydligare politiska prioriteringar i ordförandeskapsprogrammen, till exempel genom att lyfta två eller tre målsättningar i handlingsplanen som man önskar lägga särskild fokus på tvärsektorielt i Nordiska ministerrådet under ordförandeskapet samt beskriva hur man planerar att förverkliga detta under året.

Beviljningsbrev till de nordiska institutionerna, som reglerar anslagen och uppdragen för de nordiska institutionerna, har setts över så att de tydligt förhåller sig till visionen. I beviljningsbrev formuleras uppdrag utifrån handlingsplanens behov och riktlinjerna för val av projekt baseras på att skapa nordisk nytta och nordiskt mervärde i förhållande till visionen. Det finns dock behov av att utveckla detta utgående från en mål- och resultatstyrningslogik, där man ger i uppdrag att uppnå ett på förhand politiskt beslutat resultat och effekt men låter uppdragstagaren forma projektet för att bäst svara mot detta.

Sammantaget ska en enhetlig struktur och inriktning i styrdokumentet säkra att vision och handlingsplan utgör grundval för all verksamhet i ministerrådets regi. Det finns fortfarande rum för förbättring för att säkerställa att hela organisationen arbetar målstyrt med visionen.

Stärkt metodik i arbetet med mål- och resultatstyrning

För att svara mot statsministrarnas önskan om tydliga mål och resultatuppföljning krävs en utveckling av ministerrådets förmåga att beskriva och mäta effekt av insatser. Nordiska ministerrådet ska börja arbeta mer med mål- och resultatstyrning med fokus på vilken förändring vi vill skapa och hur vi kan bygga upp våra insatser för att skapa denna förändring.

Detta har inte varit en integrerad del av driften så här långt, men sekretariatet har

igångsatt ett arbete för att öka förståelsen för vad det innebär och vad som krävs för att hela verksamheten framöver ska arbeta enligt detta. Framtagandet av halvtidsutvärderingen har varit en lärande process för organisationen gällande mål- och resultatstyrning, till exempel arrangerades det kompetensutveckling i mål- och resultatstyrning vid sekretariatet under våren 2022.

Handlingsplanen, som överordnat styrdokument för Nordiska ministerrådet, har gett en ökad grad av mål- och resultatstyrning genom att hela verksamheten arbetar mot samma tolv målsättningar. Det finns dock behov av att fortsätta säkerställa en förankring av visionen och handlingsplanen i hela organisationen. Det är viktigt att visionen genomsyrar hela Nordiska ministerrådets verksamhet – i styrdokument, sakframställningar, beviljningsbrev, projektbeskrivningar etcetera.

Mål- och resultatstyrning bör bli en integrerad del av utvecklingen och implementeringen av nästa handlingsplan. Nuvarande handlingsplan innehåller både målsättningar och beskrivning av konkreta aktiviteter, men nästa handlingsplan bör i högre grad utgå från en mål- och resultatstyrningslogik genom att tydligare slå fast vilka resultat och effekter man strävar efter att uppnå. Med andra ord krävs ett tydligt politiskt mandat för arbetet, med en politiskt formulerad målsättning för vilka effekter man önskar att uppnå genom det nordiska samarbetet.

Visionen hanterar komplexa frågor där Nordiska ministerrådet är en av många pusselbitar i ett större ekosystem. Målen är därför formulerade som att Nordiska ministerrådet bidrar, främjar eller arbetar mot målen. Målen är stora och beroende av att Nordiska ministerrådet arbetar tillsammans med ett flertal andra aktörer för att kunna uppnå målen. Det kan dock konstateras att flera av målsättningarna i den nuvarande handlingsplanen är otydligt formulerade och vissa går väldigt mycket in i varandra. För att säkerställa att vi framöver når ännu bättre resultat och effekter med arbetet mot visionen finns det behov av tydligare fokusering på målen så att dessa kan vara ett tydligare verktyg för prioritering.

Handlingsplanen kräver långsiktighet i ambitioner och åtaganden, men det minskar inte behovet av att Nordiska ministerrådet även framöver prövar relevansen i målen och hur vi bäst bidrar. I [utgångslägesrapporten för Vår vision 2030](#), som togs fram 2021, konstaterades att Norden har störst utmaningar och möjligheter inom den strategiska prioriteringen om ett grönt Norden. Ministerrådet har med den gällande handlingsplanen avsatt extra resurser till arbetet med miljö och klimat, men likväl krävs en kontinuerlig uppdatering av underlag för att styra verksamheten dit den gör störst nordisk nytta.

Budgetstyrning

Långsiktigt perspektiv och omfördelningar för stärkt arbete med grönt Norden

För att skapa förutsägbarhet i arbetet med handlingsplanen antog samarbetsministrarna i februari 2020 fyraåriga indikativa ramar för sektorernas budget i perioden 2021–2024. Beslutet till ramfördelning togs utifrån sektorernas egna inspel till visionsarbetet samt efter dialog med Nordiska rådet.

De fyraåriga ramarna innebär en omfördelning av närmare en sjättedel av budgeten motsvarande 170 miljoner danska kronor från framför allt utbildning och kultur till insatser för miljö och klimat. Detta för att svara upp mot statsministrarnas uppmaning om att ge miljön och klimatet högsta prioritet genom att skapa en mer jämlik fördelning mellan de medel som avsätts till de tre strategiska prioriteringarna där grönt var underprioriterat. Omfördelningen sker etappvis och är fullt genomförd år 2024. Arbetet med den gröna omställningen stärks med över 100 miljoner danska kronor i perioden 2021–2024.

Tabell 1. Nordiska ministerrådets budgetförändringar som genomförs successivt i perioden 2021–2024.

(MDKK, 2020-nivå)	2020	2021	2022	2023	2024
MR-SAM	251,625	227,445	220,320	215,195	203,070
MR-Digital	15,458	15,926	17,051	18,176	19,301
MR-U	224,723	211,666	204,416	197,166	189,916
MR-S	42,331	40,737	40,237	39,737	39,237
MR-K	180,255	161,858	154,608	147,358	140,108
MR-FJLS	43,926	44,841	46,591	47,341	49,091
MR-JÄM	11,671	11,369	11,369	11,369	11,369
MR-Tillväxt (näringsliv)	86,241	88,313	91,313	94,313	98,313
MR-Tillväxt (energi)	12,832	16,000	19,000	22,000	26,000
MR-Tillväxt (regional)	32,848	32,499	32,999	33,499	33,999
MR-MK	47,555	59,776	73,026	85,276	101,526
MR-A	15,223	14,330	13,830	13,330	12,830
MR-Finans	1,634	1,592	1,592	1,592	1,592
MR-JUST	1,225	1,193	1,193	1,193	1,193
Reserverad pott		40,000	40,000	40,000	40,000
Totalt	<i>967,547</i>	<i>967,547</i>	<i>967,547</i>	<i>967,547</i>	<i>967,547</i>

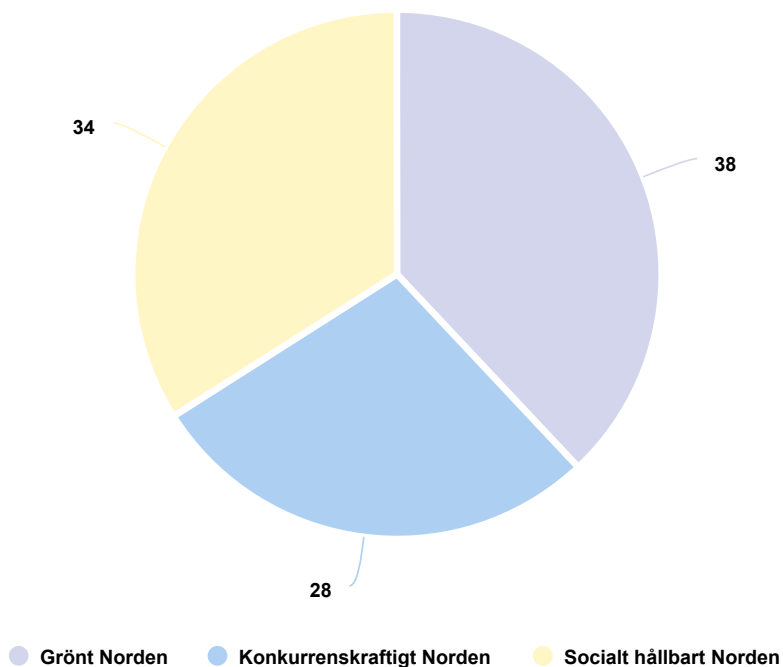
Effekter och konsekvenser av budgetförändringarna

Omprioriteringarna innebär en ökning av budgeten främst för ministerråden för klimat och miljö, energi och näring, digitalisering samt fiskeri, jordbruk, skogsbruk och livsmedel (Tabell 1). En minskning sker främst av budgeten för ministerråden för samarbetsministrarna, kultur och utbildning. I förhållande till hela den nordiska

budgeten görs mindre omfördelningar även från ministerråden för hälso- och socialområdet samt för arbetsmarknad.

Budgeten för 2023, inklusive budgeten för administration, uppskattas fördelas relativt jämnt mellan de tre strategiska prioriteringarna med 38 procent för ett grönt Norden, 28 procent för ett konkurrenskraftigt Norden och 34 procent för ett socialt hållbart Norden (Figur 1). Det ska noteras att fördelningen är en uppskattning som tagits fram sektorsvis i Nordiska ministerrådets sekretariat utifrån en värdering av hur sektorns olika budgetposter bidrar till respektive visionsmål i budgetförslaget för 2023. Uppskattningen ska enbart ses som en indikator för den verkliga fördelningen av budgeten för de tre strategiska prioriteringarna.

Figur 1. Fördelning mellan de tre strategiska prioriteringarna i Nordiska ministerrådets budget 2023.

Budgetomfördelningen har möjliggjort ökade satsningar för att framför allt bidra till den gröna omställningen. Till exempel stärks arbetet med att främja lösningar för grön transport, hållbar energi och byggnation. De ökade satsningarna på ett grönt Norden har lett till konkreta åtgärder och positiva resultat, till exempel insatser för att minska utsläppen från sjöfarten i Norden. Satsningarna på grön omställning sker i hela verksamheten och inte enbart under ministerrådet för miljö och klimat. Det

visar att statsministrarnas uppmaning om att ge miljö och klimat högsta prioritet slagit igenom i ministerråden. Detta ska man hålla fast vid även framöver eftersom det fortfarande är den strategiska prioriteringen ett grönt Norden som vi har störst utmaningar med att uppnå. Som tidigare nämnts påpekas i utgångslägesrapporten för Vår vision 2030 att vi framför allt har stora och betydande utmaningar med bekämpandet av klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald samt en ohållbar konsumtion och produktion.

Omfördelningen innebär konsekvenser framför allt för ministerråden för utbildning och kultur, som får den största reduceringen av budgeten. Dessa är dock fortsatt de budgetmässigt största fackministerråden vilket möjliggör finansiering av de stora insatser och program på kultur och utbildningsområdet som bidrar framför allt till ett konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.² Budgetomfördelningen har lett till behov av att göra prioriteringar och därmed till att stöd till viss verksamhet fasas ut under perioden 2021–2024. Det ska dock noteras att budgetkompromisserna med Nordiska rådet 2022 och 2023 inneburit att framför allt ministerråden för utbildning och kultur fått ytterligare tilldelning utöver ursprunglig ramfördelning.

Omfördelningen mellan fackministerråden kompenseras i viss mån genom en tvärsektoriell pott som ligger under MR-SAM:s budget. Här hade alla sektorer, i samband med att handlingsplanen antogs, möjlighet att komma med inspel som stöttar tvärsektoriellt arbete och stärker genomförandet av visionen.

Det ska noteras att budgetförändringarna genomförs successivt. För att genomföra omprioriteringarna krävs fortsatt långsiktighet, tydliga mål och politisk vilja att prioritera. Den sammanställning som gjorts av konsekvenser och effekter av budgetförändringarna visar att vissa sektorer som behövt göra nedprioriteringar i viss utsträckning använt osthylveprincipen för att genomföra dessa.

Utmaningar med ekonomisystem

Sekretariatet hade utmaningar med införandet av ett nytt ekonomisystem och ett kontraktstopp var i kraft den 29 april–14 september 2021. Flera initiativ fick sina kontrakt drygt åtta månader senare än planerat, vilket ledde till att starten av arbetet med handlingsplanen försenades. En annan konsekvens blev att det saknats tillräckliga resurser för ett mer omfattande utvecklingsarbete främst kopplat till mål- och resultatstyrning samt system för att stödja visionsarbetet.

En observation är att de ökade satsningarna under den strategiska prioriteringen ett grönt Norden under 2021–2022 startat men i de flesta fall inte hunnit leverera konkreta resultat och effekter. Detta beror delvis på kontraktstoppet, men också på att det i hög grad rör en ny typ av satsningar som tar längre tid att starta.

2. Det ska också noteras att en enskild sektorram inte speglar summan av de insatser som görs på ett område. Utöver de dedikerade resurserna till exempelvis utbildnings- och kultursektorn bidrar även samnordiska insatser på andra områden till exempelvis stärkt språkförståelse och ömsesidig kunskap om de nordiska länderna.

Organisationsstyrning

Uppdaterad organisationsmodell för att stärka visionsarbetet

Sekretariatet har i 2022 etablerat en ny ledningsstruktur där generalsekreteraren flankeras av en stabschef med ansvar för visionsstyrning och en nyinrättad tjänst som administrationschef med ansvar för verksamhetsstyrning. Denna trio utgör sekretariatets direktion och ska ge bättre förutsättningar för en tydligare ledning som bättre koordinerar visionsarbetet.

För att stärka samarbetet mellan sektorerna har det skapats tre tvärsektoriella grupper, en för varje strategisk prioritering under visionen, med representanter från olika sekretariat samt de nordiska institutionerna och kontoren. Grupperna har under våren 2022 haft en viktig roll i att bidra till framtagandet av halvtidsutvärderingen och framåt kommer gruppen att ha en viktig roll i arbetet med att ta fram den nya handlingsplanen som ska gälla från 2025. Grupperna har varit en fungerande plattform för kunskapsdelning och samskapande i visionsarbetet, men det finns utvecklingspotential för ett smidigare tvärsektoriellt utbyte som en integrerad del av organisationen.

Generellt behöver sekretariatet arbeta vidare med att stärka koncerttänkandet i organisationen. Vi ska utgå från ett helhetstänkande i arbetet samt renodla roller och ansvarsfördelning mellan sekretariatet, de nordiska institutionerna och kontoren, samt ämbetsmannakommittéerna för bättre effektivitet och bäst nyttjande av våra respektive kompetenser.

Högre grad av tvärsektoriellt samarbete för att uppnå visionen

Handlingsplanen och de tolv målsättningarna utgår inte från enskilda politikområden, utan från vad Nordiska ministerrådets verksamhet ska uppnå i sin helhet. De nordiska samarbetsministrarna har varit tydliga med att det krävs att sektorerna samverkar för att uppnå visionen, eftersom de tolv målsättningarna berör breda och komplexa frågor som kräver ett systemtänkande. Det som beskrivits som ett silolikt sätt att arbeta i de olika ministerråden har i vissa fall lett till dubbelarbete och riskerar att motverka ett effektivt arbete mot att uppnå visionsmålen.

Under de senaste två åren kan man se ett ökat antal av tvärsektoriella projekt i Nordiska ministerrådet. Detta kan förklaras bland annat av att de nordiska samarbetsministrarnas tydliga uppmaning till de andra ministerråden om att arbeta tvärsektoriellt. Samarbetsministrarna reserverade 40 miljoner danska kronor årligen i perioden 2021–2024 för att stimulera tvärsektoriellt arbete – genom vilket man finansierar 18 projekt med tvärsektoriell karaktär. Vidare har sekretariatet vidtagit flera åtgärder för att organisatoriskt stärka det tvärsektoriella arbetet i Nordiska ministerrådet, till exempel de tvärsektoriella visionsgrupperna som nämndes tidigare, vilket man hoppas kunna leda till mindre dubbelarbete i sektorerna och fler förslag på tvärsektoriella insatser eller projekt.

Tvärsektoriellt samarbete behövs för att genomföra visionen men innebär inte att

allt arbete nödvändigtvis ska involvera flera sektorer om det inte innebär att man gemensamt når bättre resultat. Men det finns som minimum ett behov av kunskap och förståelse för arbete som utförs i andra sektorer för att inte riskera dubbelarbete eller till och med motsatsförhållande i måluppfyllelse. Här har sekretariatet en viktig roll för att främja tvärsektoriellt arbete och säkerställa att dubbelarbete inte sker. Politiskt kan det också krävas en ökad horisontell samordning från de nordiska samarbetsministrarnas och den nordiska samarbetskommitténs sida visavi övriga ministerråd för att säkra att visionen i sin helhet blir en angelägenhet för samtliga sektorer. Inom ämbetsverket finns ett behov för ökad grad av koordinering mellan sekretariatet och de nationella ministerierna för att säkerställa en bättre förankring av arbetet i länderna.

Kommunikation och informationsutbyte behövs för att lyckas med visionsmålen

Informationsutbyte i hela organisationen är nyckeln till tvärgående samarbete och till att uppnå visionen och de tolv visionsmålen. Som en del av visionsarbetet pågår ett arbete med att utveckla internkommunikationen genom att skapa flera ytor för internt samarbete. Detta bör fortsätta utvecklas för att säkerställa att organisationen har bästa förutsättningar att arbeta tvärsektoriellt och med ett helhetstänkande.

Externt ska den nytta som Nordiska ministerrådets skapar för Norden som region och för dess invånare genomsyra kommunikationsinsatsen. Alla större kommunikationsåtgärder och -projekt som genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådet ska bidra till de strategiska prioriteringarna och därmed till att nå samarbetets mål och förverkliga visionen. Kommunikationen ska visa att samarbetet är konsekvent och logiskt, att vi lever som vi lär, dvs. att politik och handling följs åt. Kommunikationen utåt ska avspegla Vår vision 2030 och visionens mål, och den ska både till innehåll och form signalera hållbarhet. Utöver det ska den beakta jämställdhet, tillgänglighet och gendersensitivitet samt ta hänsyn till barns och ungas perspektiv. Nordiska ministerrådets externa kommunikationsstrategi blev reviderad 2021 för att bättre svara mot visionens målsättningar och krav. Detta inkluderar bland annat ett utvecklingsprojekt för det nordiska samarbetets hemsida norden.org. Projektet är påbörjat och den kommer att betyda nya möjligheter för att lyfta fram arbetet på tvärs av sektorerna.

Rekommendationer

Sekretariatet har baserat på sin genomgång tagit fram ett antal rekommendationer till Nordiska ministerrådet om hur arbetet med visionen kan stärkas för att säkerställa att vi uppnår största möjliga effekt på visionen.

Generalsekreteraren rekommenderar att Nordiska ministerrådet ska

- 1. värna om kontinuitet i det vidare arbetet.** Kursen i den nuvarande handlingsplanen för Vår vision 2030 bör ligga fast och ges ytterligare tid att verka. Även efter den nuvarande handlingsplanens slut bör man fortsättningsvis ta utgångspunkt i de tre strategiska prioriteringarna – ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden, samt de 12 målsättningarna i handlingsplanen.
- 2. prioritera politiskt aktuella och relevanta insatser.** Det finns behov för aktiv omvärldsbevakning för att identifiera var Nordiska ministerrådet kan göra störst nytta i förhållande till det arbete länderna enskilt gör nationellt eller internationellt. Det finns även behov av att i högre grad skapa konkret handling genom att stimulera, skala upp och sprida gemensamma nordiska lösningar. Det är viktigt med ett starkt politiskt ledarskap som vågar prioritera för att få bäst nytta av en begränsad budget. Färre men större insatser kan ge mer betydande effekt på de områden man väljer att satsa på.
- 3. fortsätta stärka arbetet med grön omställning i hela verksamheten.** Den gröna omställningen förblir vår största utmaning och Nordiska ministerrådet bör i linje med statsministrarnas deklaration om Vår vision 2030 ge miljön och klimatet högsta prioritet. Arbetet med den gröna omställningen berör alla strategiska prioriteringar. Genom detta kan vi stärka den nordiska konkurrenskraften och skapa fler gröna arbetsplatser, samtidigt som vi säkerställer att ingen lämnas utanför.
- 4. stärka arbetet med mål- och resultatstyrning ytterligare.** Mål- och resultatstyrning bör genomsyra hela Nordiska ministerrådets verksamhet. Fokus ska ligga på vilken förändring vi vill skapa och hur vi kan bygga upp våra insatser för att skapa denna förändring. Det bör ges ett tydligt politiskt mandat till det nordiska samarbetet genom tydliga och mätbara politiska målsättningar för vilka effekter man önskar uppnå, som är möjliga att följa upp på och resurssätta inom ramarna för Nordiska ministerrådets budget.
- 5. utveckla ett koncerntänkande inom organisationen.** Helhetstänkande ska systematiskt genomsyra vårt arbete i Nordiska ministerrådet. Effekten av vårt arbete blir större då vi mobiliserar för gemensamma mål. Det betyder inte att alla ska göra allt, tvärtom finns ett behov av att renodla roller och ansvarsfördelning mellan sekretariat, institutioner och ämbetsmannakommittéer för bättre effektivitet och bäst nyttjande av våra respektive kompetenser. Det betyder även att de aktörer som administrerar, deltar i eller berörs av ministerrådets projekt beaktas i utvecklingsprocesserna

så att alla involverade arbetar mot gemensamma mål.

6. **förankra arbetet med visionen brett i Norden.** Visionen handlar om en förändringsresa för hela regionen mot mer hållbarhet och integration. Starkt politiskt ägandeskap och engagemang för visionen är en grundläggande förutsättning för att uppnå målsättningarna. Men utöver det är det essentiellt att arbetet förankras i näringslivet, civilsamhället och medborgare. Nordiska rådet och det nordiska civilsamhällesnätverket bör ges förutsättningar att vara progressiva medspelare i det fortsatta arbetet med visionen och framtagandet av den nya handlingsplanen.

7. **stärka kommunikationen om arbetet med visionen.** Kommunikationen ska avspegla visionens tre strategiska prioriteringar och 12 målsättningar, och ska lyfta konkreta resultat och effekter som skapas för att visa att politik och handling följs åt. Nordiska ministerrådet ska säkerställa att alla de aktörer i Norden som är del av eller berörs av det nordiska samarbetet är informerade, involverade och engagerade i arbetet med visionen. Det kunde vara en fördel att tydligare koppla arbetet upp mot Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling, eftersom det är detta ramverk som man känner till både nationellt och internationellt.

Bilaga 1.

De tolv målsättningarna i Nordiska ministerrådets handlingsplan för Vår vision 2030 i perioden 2021–2024

Grönt Norden

1. Nordiska ministerrådet ska stärka forskning och utveckling och främjande av lösningar som stödjer koldioxidneutralitet och klimatanpassning, bland annat avseende transport-, bygg-, livsmedels- och energiområdet.
2. Nordiska ministerrådet ska bidra till att säkerställa biologisk mångfald och hållbart nyttjande av Nordens natur och hav.
3. Nordiska ministerrådet ska främja cirkulär och biobaserad ekonomi, hållbar och konkurrenskraftig produktion, hållbara livsmedelssystem samt resurseffektiva och giftfria kretslopp i Norden.
4. Nordiska ministerrådet ska göra det mycket enklare och mer attraktivt för nordiska konsumenter att prioritera hälsosamma och miljö- och klimatvänliga val med en gemensam satsning på hållbar konsumtion.
5. Nordiska ministerrådet ska bidra till en positiv utveckling i det internationella miljö- och klimatsamarbetet, bland annat genom att främja nordiska gröna lösningar i resten av världen.

Konkurrenskraftigt Norden

6. Nordiska ministerrådet ska stödja kunskap och innovation och göra det lättare för företag i hela Norden att till fullo utnyttja de utvecklingsmöjligheter som den gröna, tekniska och digitala omställningen och den växande bioekonomin skapar
7. Nordiska ministerrådet ska utveckla färdigheter och välfungerande arbetsmarknader som matchar kraven som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden
8. Nordiska ministerrådet ska dra nytta av digitalisering och utbildning för att binda de nordiska länderna ännu närmare varandra.

Socialt hållbart Norden

9. Nordiska ministerrådet ska bidra till en god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla.
10. Nordiska ministerrådet ska arbeta för att få med alla nordiska medborgare i den gröna omställningen och den digitala utvecklingen, utnyttja potentialen i omställningen samt motverka att klyftorna i samhället ökar på grund av omställningen.
11. Nordiska ministerrådet ska ge det nordiska civilsamhället, särskilt barn och unga, en starkare röst och delaktighet i det nordiska samarbetet samt öka deras kunskaper om grannländernas språk och kultur.
12. Nordiska ministerrådet ska upprätthålla tilliten och sammanhållningen i Norden, de gemensamma värderingarna och den nordiska gemenskapen med fokus på

kultur, demokrati, jämställdhet, inkludering, ickediskriminering och yttrandefrihet.

Bilaga 2.

Nordiska institutioner, samarbetsorgan och kontor

Nordiska institutioner

- [Nordic Innovation](#) initierar och finansierar aktiviteter som stärker innovation i Norden och arbetar för att göra det lättare för företag att utveckla nya och sprida befintliga innovationer.
- [Nordisk energiforskning](#) (NEF) samarbetar om energiforskning och politikutveckling på nordisk nivå och ökar kunskapen om hållbar energi och nya konkurrenskraftiga energilösningar.
- [Nordiskt genresursercenter](#) (NordGen) är de nordiska ländernas gemensamma genbank och kunskapscentrum för genetiska resurser, och har som uppdrag att bevara och främja ett hållbart nyttjande av denna mångfald. I NordGens uppgifter ingår bevarande av den nordiska samlingen av ca 33 000 unika fröprover, distribution av dessa till användare, arbete med Svalbards globala frövalv, utvecklande av skyddsplaner för hotade husdjursraser, och nätverksaktiviteter för aktörer som arbetar med skog.
- [NordForsk](#), som är samarbetsorgan mellan de nordiska forskningsfinansiärerna, främjar och finansierar nordiskt samarbete inom forskning och forskningsinfrastruktur och arbetar för att göra Norden världsledande inom forskning och innovation.
- [Nordregio](#), den nordiska regionala forskningsinstitutionen, tar till exempel fram kunskap om hur den gröna omställningen kan påskyndas genom att utnyttja regionala styrkepositioner och smart specialisering.
- [Nordens hus i Reykjavík](#) är en nordisk mötesplats för konst, kultur, språk och samhällsdiskussion, med ett program av samtal, seminarier, projekt, festivaler och övriga nordiska konst- och kulturevenemang. Institutionen främjar tillgång till, intresse för och kunskap om nordisk kultur, språk och samhälle i Island och vice versa.
- [Nordens hus på Färöarna](#) är ett nordiskt kulturcenter och kreativ mötesplats med en mångfaldig programverksamhet som innefattar musik- och scenkonst, litteratur, bildkonst och film, samhällsdebatter, konferenser, skolprogram m.m. Institutionen främjar tillgång till, intresse för och kunskap om nordisk kultur, språk och samhälle på Färöarna och vice versa, samt stödjer det färöiska kulturlivet.
- [Nordens institut i Grönland](#) (NAPA) stödjer, stimulerar och bidrar till utveckling av det grönländska och nordiska kulturlivet med särskilt fokus på barn och unga, genom bland annat publik programverksamhet, samarbete med aktörer i och utanför Grönland samt genom utdelning av projektstöd. NAPA främjar arktiska perspektiv i Norden.
- [Nordens institut på Åland](#) (NIPÅ) stödjer, stimulerar och bidrar till att utveckla

det åländska och nordiska kulturlivet genom publik programverksamhet och samarbete med aktörer på och utanför Åland.

- [Nordisk kulturkontakt](#) (NKK) arbetar för att främja och förstärka det nordiska samarbetet och mobiliteten inom det nordiska och nordisk-internationella kulturfältet samt för att öka kännedomen om nordisk kultur i Finland. Verksamheten består av tre ben; förvaltning av stödprogram inom kultur- och ungdomsområdet, offentliga kulturevenemang och bibliotek.
- [Nordens välfärdscenter](#) (NVC) är en plattform för samarbete mellan de nordiska ländernas och Färöarnas, Grönlands och Ålands aktörer på social- och folkhälsoområdet. NVC ska bidra till det nationella utvecklingsarbetet genom att understöda kunskapsdelning och utveckling av kunskap, samt understöda samarbeten mellan myndigheter och forskningsmiljöer i Norden.
- [Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet](#) (NIVA) har i uppdrag att fungera som forum för spridning av kunskap om arbetshälsa och arbetsmiljö. NIVA ska skapa dialog om viktiga nyskapande arbetsmiljöangelägenheter, som bidrar till ett bättre arbetsliv i Norden.

Nordiska samarbetsorgan

- [Nordisk kulturfond](#) ska bidra till en positiv utveckling för konst och kultur i Norden genom att främja det kulturella samarbetet mellan Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland. Detta gör fonden genom att ge ekonomiskt stöd, främja fackliga nätverk samt utveckla och förmedla kunskap om konst och kultur.
- [Nordiskt Atlantsamarbete](#) (NORA) är ett samarbetsorgan inom Nordiska ministerrådets regionalpolitiska samarbetsprogram som fungerar som ett mellanstatligt samarbete. Den nordiska förankringen och den projektorienterade arbetsformen ger NORA en god grund för att verkställa transnationellt samarbete baserat på nordiska mål och värderingar.
- [Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning](#) (Nordicom) erbjuder ett samlat nordiskt perspektiv på frågor om medier, journalistik och medierad kommunikation genom att ta fram och förmedla vetenskapsbaserad kunskap om medier och kommunikation till beslutsfattare, professionella grupper och medborgare.
- [Nordisk Film & TV Fond](#) ska främja nordiska audiovisuella produktioner genom att finansiera produktion av filmer, serier och dokumentärer i de nordiska länderna.
- [Nordisk information för kunskap om kön](#) (NIKK) ska bidra till att uppnå målen i det nordiska samarbetsprogrammet för jämställdhet samt tillägget för LGBTI-området. Det görs främst genom insamling och strategisk förmedling av forskning, politik, kunskap och praxis utifrån ett nordiskt och tvärsektorielt perspektiv.
- [Nordiska institutet för teoretisk fysik](#) (Nordita) är ett gemensamt nordiskt institut för teoretisk fysik.
- [Nordiska medicinalstatistiska kommittén och Nordiska socialstatistiska kommittén](#) (Nomesco/Nososco) ska arbeta för att hälso- och socialstatistiken i de nordiska länderna är jämförbar mellan länderna. Samtidigt ska kommittéerna samla in statistik inom områdena, presentera denna och se till

att den är allmänt tillgänglig.

- **[Nordiska vulkanologiska institutet](#)** (Nordvulk) är ett nordiskt forskningscenter som specialiserar sig på vulkanologi och relaterade fält. Institutet är samfinansierat av Nordiska ministerrådet och den isländska regeringen.

Nordiska kontor

- **Nordiska ministerrådets kontor i [Estland](#), [Lettland](#) och [Litauen](#)** arbetar bland annat med att registrera nya trender och se på nya möjligheter för gemensamt nordiskt-baltiskt samarbete i dialog med de nordiska representationerna som de har ett väldigt tätt samarbete med. Kontoren arbetar också brett för att vara en drivkraft för nordiska värderingar och för att exponera det nordiska samarbetet i Baltikum.

Bilaga 3.

Nordiska rådets uttalande om halvtidsutvärderingen.

Nordisk Råd takker for muligheden for at komme med udtalelse til Nordisk Ministerråds halvvejsvaluering af handlingsplanen for **Vår vision 2030 i perioden 2021-2024**.

Halvvejsvalueringen har været til behandling i alle udvalg hos Nordisk Råd og denne udtalelse kan derfor gengive Nordisk Råds mening om halvvejsvaluering af handlingsplanen for "Vår vision 2030 i perioden 2021-2024":

- **Udvalget for et holdbart Norden** tilslutter sig de mange initiativer og projekter, bl.a. inden for klima, miljø og energisektoren, som er sat i gang, og ser med stor interesse på dette arbejde, og ønsker samtidig at være en progressiv medspiller, der kan understøtte det videre arbejde.
- **Udvalget for Kundskab og Kultur i Norden** påpeger de tydelige negative konsekvenser på kultur- og kundskabsområdet. Udvalget mener desuden at det er nødvendigt med en mere detaljeret konsekvensbedømmelse af nedskærelse på kultur- og kundskabsområdet.
- **Udvalget for Vækst og Udvikling i Norden** mener generelt at det underlag som Nordisk Ministerråd har præsenteret i halvvejsvalueringen ikke kan ses som en evaluering. Udvalget mener snarere at det er tale om en upåttalt redegørelse af pågående aktiviteter og indsatser.
- **Udvalget for Velfærd i Norden** konstaterer også at halvvejsvalueringen har mere karakter af en rapport end en reel evaluering og anser det desuden problematisk at Nordisk Ministerråd selv har forestået evalueringen. Udvalget mener desuden at der mangler konkrete initiativer på satsningen om et socialt holdbart Norden.

Nordisk Råd henviser i øvrigt til udtalelserne i sin helhed som videresendes til Nordisk Ministerråd sammen med selve udtalelsen.

Desuden vil Nordisk Råd fremhæve følgende aspekter, som også blev gengivet i høringssvaret og har været gennemgående som Rådets mening, om handlingsplanen i perioden 2021-2024:

- At Nordisk Ministerråds handlingsplanen 2021-2024 og de historisk store omprioriteringerne af midler ikke er forankret godt nok hos Nordisk Råd, og at dette har resulteret i udfordringer for det nordiske samarbejde bl.a. i forbindelse med budgetarbejdet, samt manglende „ejerskab“ til den nordiske vision 2030 og handlingsplan.
- At det er meget positivt at Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd i 2022 har indgået aftale om, at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd så vidt muligt skal opnå enighed om den kommende flerårige Nordisk Ministerråds budgetramme og principperne for denne, og dermed også om midlerne til en kommende handlingsplan.

- At den fastfrosne 4-årige ramme ikke svarer overens med de "rullende" 4-5-årig budgetrammer, som nordiske parlamenter og regeringer almindeligvis arbejder med, hvor rammen årligt revurderes i forhold til den aktuelle samfundssituation. Den fastfrosne ramme har bl.a. ikke givet mulighed for at tilpasse sig til ændringer og den aktuelle situation – f.eks. i forbindelse med en verdensomspændende pandemi. Generelt vurderes en årlig revidering af den kommende flerårige budgetramme at være naturlig og passe bedre til et politisk og internationalt samarbejde som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.
- At Nordisk Råd fortsat har en klar rolle under evalueringsprocessen. Tidsfrister må tage hensyn til både Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds mødekalender, så der sikres en god politisk forankring og behandling.

Nordisk Råd har tidligere udtrykt at det er yderst vigtigt at Nordisk Råd inddrages tidligt og får en klar rolle ved udarbejdelsen af den nye handlingsplan med start i 2025.

Derfor finder Nordisk Råd det positivt at Nordisk Ministerråd allerede nu har indledt en proces for udformning af næste handlingsplan hvor involvering af Nordisk Råd er indtænkt i processen fra tidligt stadie og det er blevet lagt vægt på løbende inddragelse af både Nordisk Råd, civilsamfundet i Norden og andre berørte.

Nordisk Råd ser derfor frem til et fortsat godt samarbejde om at bevare og videreudvikle vårt politisk, økonomisk og kulturelt forankrede samarbejde i Norden med fokus på bæredygtig udvikling og ligestilling.

Erkki Tuomioja
Præsident

Kristina Háfoss
Rådsdirektør

Bilaga 4.

Nordiska civilsamhällesnätverkets uttalande om halvtidsutvärderingen.

Detta är ett uttalande från civilsamhällesnätverket Nordic Civ och behandlar civilsamhällets roll och inkludering i Nordiska ministerrådets arbete. Texten är en kommentar på halvtidsutvärdering av Nordiska ministerrådets handlingsplan för Vår vision 2030, perioden 2021 – 2024.

Civilsamhällets roll i genomförandet av Vår vision 2030

Ett aktivt, transparent och resurssäkrat samarbete med nordiskt civilsamhälle är en förutsättning för Nordiska ministerrådets genomförande av Vår vision 2030. Civilsamhället är språkrör för Nordens befolkning och samlar erfarenheter som måste prioriteras i genomförandet av visionen om Norden skall lyckas bli världens mest hållbara och integrerade region till 2030.

Vi, organisationer i Nordic Civ, vill bjuda in till att vidareutveckla nya samarbetsformer där vi lär av varandra och krokas arm för att tillsammans skapa ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Prioriteringar för arbetet framåt:

- **Ekonomiska resurser bör avsättas så att nordiskt civilsamhälle kan bidra i visionsarbetet oberoende av ekonomiska förutsättningar**
Civilsamhällesorganisationer saknar ofta den ekonomiska trygghet och friheten som behövs för att oavlönat medverka i aktiviteter och utvecklingsprocesser som bidrar till visionens genomförande. *I det fortsatta arbetet med handlingsplanen* måste civilsamhällesorganisationer ges ekonomiska medel för att bidra i arbetet. Särskilda resurser för att hitta synergier mellan målen utöver enskilda projekt bör göras tillgängliga. Detta skulle stärka civilsamhällets ställning i det nordiska arbetet samt stärka fler organisationers förmåga att arbeta i tvärsnitten mellan utmaningar och ta en aktiv roll i genomförandet av visionen.
- **Översyn av metoder för att säkerställa fortsatt värdefull inkludering av civilsamhället**
Det finns anledning att ifrågasätta hur inkludering av civilsamhället i ministerrådets arbete ser ut i praktiken då processer likt halvtidsutvärderingen och andra inspel inte anpassas till civilsamhällets förutsättningar. Civilsamhällesorganisationer, särskilt de mindre, drivs ofta av frivilliga och ideella krafter med få eller inga anställda. Det är därför mycket svårt att få inspel som är förankrade i respektive organisation under exempelvis sommarledigheten. *I det fortsatta arbetet med handlingsplanen* måste civilsamhällesorganisationer ges mer tid och bättre möjligheter att bidra tidigt i konsultationer och utvecklingsprocesser så att inspel och kommentarer kan hanteras av Nordiska ministerrådet och således påverka slutprodukten.

- **Bredare förankring av visionsarbetet i nordiska länder kommer öka tilliten**
Kommunikationen kring Nordiska ministerrådets arbete med Vår vision 2030 måste bli tydligare och synliggöras ytterligare framöver för att nå önskad effekt med en stark medborgerlig förankring och förståelse. Att tydligare definiera visionens mål, målgrupper, effekter och koppling till Agenda 2030 kan synliggöra genomförandet och samhällsnyttan till allmänheten. Som språkrör för Nordens befolkning, och särskild röst för utsatta grupper, är civilsamhället en viktig resurs för att förankra visionen på gräsrotsnivå i de nordiska samhällena. *I det fortsatta arbetet med handlingsplanen* måste programmets effekter och samhällsnytta tydliggöras ytterligare och förankras på bredare front, bland såväl civilsamhället som i nordisk och nationell politik. Civilsamhällets meningsfulla inkludering i framtagandet av nästkommande handlingsplan är avgörande för att lyckas i detta avseende.

Rekommendationer:

- Nordic Civs medlemmar och/eller andra representanter från civilsamhället medverkar från början i framtagandet av nästa handlingsprogram för perioden 2025 - framåt.
- Nordic Civs medlemmar och/eller andra representanter från civilsamhället medverkar i det tvärssektoriella arbetet inom Nordiska ministerrådet, samt inbjuds att samarbeta med samtliga ministerråd.
- Strategiskt samarbete mellan Nordiska ministerrådet och andra aktörer, inklusive civilsamhället och näringslivet, kring teman som kan skapa konkret mervärde till det nordiska samarbetet och stärka Norden.
- Ökat inflytande och resurser till nordiskt civilsamhälle för att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling för alla grupper i de nordiska länderna.
- Tydligare framhäva kopplingen mellan målen i Vår vision 2030 och Agenda 2030.

Nordic Civs uttalande för ett grönt Norden

Norden har en unik natur som både utgör en viktig resurs och är i behov av skydd. Våra vattenområden har stor betydelse ur ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Den nordiska naturen har ett egenvärde som måste värnas. Idag står de nordiska länderna för världens högsta materialförbrukning och avfallsvolymer. Men regionen har alla förutsättningar för att säkra naturen för kommande generationer. Med stark teknisk kapacitet, starka välfärdssystem och hög utbildningsnivå är vi särskilt väl rustade för den brådskande omställningen till mer hållbara samhällen där vi hushåller med våra resurser och värnar vår biologiska mångfald. Nordic Civ ser att Nordens väl etablerade civilsamhälle är en styrka och en viktig partner i detta arbete, för att främja nordiskt samarbete och göra Norden till en motståndskraftig region.

Prioriteringar för arbetet framåt:

- **Civilsamhällets roll i att accelerera den gröna omställningen genom förankring och kunskapsspridning**
Arbetet för en grön omställning kräver samarbete och brett engagemang. Den

kunskap och expertis som civilsamhället samlar i sitt uppdrag bör brukas mer aktivt än idag för att utforma policy och incitament. Civilsamhället har även ett viktigt uppdrag att förverkliga och sprida strategier på olika nivåer och nå sårbara grupper.

- **En inkluderande omställning med tydlig ansvarsfördelning**

Ansvar för klimatomställningen är delat. Individen har ett ansvar för beslut och konsumtion som påverkar samhället och klimatet. Samtidigt avgörs en stor del av omställningen av förmågan att strukturera om stora system som individen har små möjligheter att påverka. Ansvar att driva dessa systemförändringar vilar på politiker och myndigheter. Vidare kräver ett grönt och förnybart Norden en tydlig och inkluderande handlingsplan för omställningen från fossila bränslen till ett grönt och förnybart Norden, detta för att säkerställa både våra goda samhällen och naturvärdena i regionen.

- **Norden bör gå i bräschen för det globala arbetet för en rättvis klimatomställning.**

Det nordiska samarbetet bör präglas av starka visioner och lösningar som värnar både natur och människors livsvillkor i en rättvis omställning. Detta bör även återspeglas i den nordiska relationen till resten av världssamfundet. Norden har förutsättningarna att sätta en internationell standard för en rättvis klimatomställning och bör gå i bräschen.

Rekommendationer:

- Etablera en nordisk strategi- och samarbetsorganisation för skyddandet av naturområden och ett tydligare fokus på vattenområden, med mandat att värna biologisk mångfald, samhälle och kultur kopplat till dessa.
- Ta fram en handlingsplan för Nordens omställning från fossila bränslen till gröna och förnybara alternativ.
- Stärka incitament och vidareutveckla värdekedjor som främjar verklig cirkularitet i slutna kretsar, som minimerar avfall och säkerställer bästa möjliga resursutnyttjande och välmående.
- Stärka arbetet att värna och främja ursprungsfolkens kunskap och relation till naturen.

Nordic Civs uttalande för ett konkurrenskraftigt Norden

Nordic Civs utgångspunkt är att civilsamhällets aktörer är nyckelspelare för ett konkurrenskraftigt Norden och en väl integrerad, hållbar region. Ett starkt konkurrenskraftigt Norden uppnås genom samarbete inom utbildning, forskning, innovation och entreprenörskap. En god tillväxt är nyckeln i detta. Det behöver finnas starka politiska signaler som ställer sig bakom Vår vision 2030. Det krävs även satsningar och resurser i arbetet framåt från de nordiska regeringarna.

Prioriteringar i arbetet framåt:

- **Digitala utvecklingen är en nyckelkomponent för att främja livslångt lärande och ett integrerat Norden.**

Satsningar på utbildning inom digitalisering och grön omställning är nödvändiga. Det ska vara enkelt att ställa om i arbetslivet särskilt för den

enskilda framförallt för att främja ett livslångt lärande. Norden ska fortsatt vara ledande i den digitala utvecklingen och framåt behöver även våra digitala system vara gränsöverskridande och väl integrerade med varandra.

- **Investeringar och ökad rörlighet i regionen gynnar Nordens ställning i omvärlden.**
Norden ska bibehålla och utveckla sin starka position och fortsätta att locka nya företag och investeringar till regionen. En nyckelfaktor för detta är att Norden blir ledande inom utveckling och hållbarhet. Tillgång till arbetskraft och medborgarnas rörlighet inom Norden behöver förstärkas. Det är viktigt att det nordiska samarbetet löser frågan om gränshinder och att det finns en gemensam sammanhållen krisberedskap. Framtidens kompetensförsörjning måste säkras genom satsningar och resurser till utbildning och en stark matchning och kartläggning av kompetens och framtida behov inte minst vad gäller arbeten relaterade till den gröna omställningen.
- **Harmoniserade socialförsäkringssystem och ökad rörlighet för yrkesutbildade samt bidrar till en integrerad region.**
För att Norden ska vara den mest integrerade regionen 2030 krävs det inte bara en arbetsmarknadsrörlighet men även en harmonisering av diverse socialförsäkringssystem. Det krävs gemensamma grunder vad gäller yrkeskvalifikationer så att den som väljer att yrkesutbilda sig eller studera vidare för legitimationsgrundande yrken har en möjlighet att röra sig fritt och arbeta i hela Norden. Här måste Nordens regeringar lösa gränshinder och aktivt kommunicera med arbetsmarknadsparter och utbildningsinstanser kring hur vi arbetar vidare med frågan.
- **Höga ambitioner för arbetsmarknaden**
Ambitionsnivån för Vår vision 2030 bör höjas genom att inkludera ett mål om ett jämställt samhälle med lika lön för samtliga nordiska medborgare oavsett kön samt nolltolerans mot sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Det bör även finnas en samarbetsmodell för att motverka utnyttjandet av utländsk arbetskraft i Norden.
- **Den gröna omställningen måste accelerera i Norden**
För att Norden ska vara den mest hållbara regionen i världen behöver arbetet med den gröna omställningen trappas upp. Det är viktigt att vi ser en dialog mellan arbetsmarknadens parter och regeringar inom ramen för det nordiska samarbetet. På ett bredare plan så ser vi att Nordiska ministerrådet behöver agera samlingsplats och skapa och möjliggöra forum där relevanta aktörer i Norden tillsammans kan diskutera och ta sig an utmaningarna i sådana frågor som grön omställning.

Rekommendationer:

- Nordiska ministerrådet främjar en samsamarbetsorienterad arbetsmarknad i Norden genom att ta fram en nordisk modell för yrkeskvalifikationer som möjliggör arbets- och rörelsefrihet i regionen samt undersöker möjligheten för en samarbetsmodell för att motverka utnyttjandet av utländsk arbetskraft i Norden.
- Rikta fler resurser mot att öka kunskapen kring hur digital utveckling kan fungera som en katalysator i den gröna omställningen bland flera samhällsgrupper. Samt stärka samarbetet med civilsamhället i detta avseende.
- Fler samlingsplatser inom ramen för det nordiska samarbetet med syfte att stärka dialogen mellan parterna kring komplexa frågor.

- Nordiska ministerrådet behöver ha en aktiv plan för att säkerställa dialog och arbete med organisationerna inom Nordic Civ efter 2024.
- Att inkludera ett mål om ett jämställt samhälle med lika lön för samtliga nordiska invånare oavsett kön samt ett mål för nolltolerans mot sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

Nordic Civs uttalande för ett socialt hållbart Norden

Norden är unikt i världen med sina starka värderingar och traditioner om demokrati, delaktighet och involvering av invånare i beslutsfattande. Värderingar som i över hundra år inte bara skapat samhörighet och tillit mellan människor, utan också ett starkt socialt kapital som både byggt starka välfärdssamhällen och vår unika nordiska samhällsmodell.

"Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region" lyder den övergripande målbilden för ett socialt hållbart Norden 2030. Ett demokratiskt, öppet och jämställt Norden där tillit och sammanhållning mellan människor är stark, välfärden finns tillgänglig för alla och där ingen lämnas utanför i den gröna omställningen.

Prioriteringar för arbetet framåt:

- **Nordens invånare ska ha möjligheter att delta i demokratiska processer och få sina röster hörda**
Ett socialt hållbart Norden är inte bara en målsättning i sig. Ett starkt socialt kapital, engagerade och delaktiga individer och ett levande civilsamhälle är avgörande för att uppnå visionen om världens mest hållbara, konkurrenskraftiga och integrerade region till 2030. För att visioner ska leda till verklig förändring behöver människor känna delaktighet och involveras på riktigt i samhällsutvecklingen.
- **En fortsatt prioritering av ekonomiska insatser för ett socialt hållbart Norden är väsentligt.**
Ett samhälles största och viktigaste resurs är engagerade och delaktiga invånare. Det är människors engagemang och agerande som möjliggör att en samhällsomställning förverkligas. Fortsatta ekonomiska medel till sociala satsningar bör prioriteras för att säkerställa att den gröna omställningen inte sker på bekostnad av socialt och/eller ekonomiskt utsatta grupper, ett aktivt jämställdhetsarbete eller motverkandet av segregation i de nordiska samhällena, vilket är direkt avgörande för att lyckas genomföra visionen.
- **Erfarenhetsutbyte mellan invånare i Norden ökar förståelsen mellan länderna och stärker tilliten till det demokratiska systemet.**
Ambitionen att säkerställa den nordiska nyttan av de insatser som görs i regionen är beroende av en stark tillit bland invånarna. Ett socialt hållbart Norden förutsätter att medborgarna ges möjlighet att organisera sig i demokratiska former, att ett livslångt lärande möjliggörs genom folkbildning, samt att människor i alla åldrar ges förutsättningar att utbyta erfarenheter och lär känna varandras språk, kultur och samhällen över de nordiska gränserna.

Rekommendationer:

- Den nordiska samarbetsbudgeten fortsatt prioriterar ett socialt hållbart Norden.
- Mer tillit behöver byggas både mellan människor och mellan civilsamhälle och stat. Om vi ska klara den gröna omställningen tillsammans i Norden måste människor bjudas in och involveras på riktigt i samhällsutvecklingen. Nya strukturer behöver utformas för att förverkliga det.
- Nordiskt samarbete är inte begränsat till samarbete mellan departement och myndigheter. Civilsamhället, akademien, näringslivet, medborgare och offentlig sektor behöver samverka för att klara samhällsomställningen.

Om denna publikation

Mot ett hållbart och integrerat Norden

Halvtidsutvärdering av Nordiska ministerrådets handlingsplan för Vår vision 2030 i perioden 2021–2024

PolitikNord 2022:715

ISBN 978-92-893-7379-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-7380-7 (ONLINE)

<http://doi.org/10.6027/politikkord2022-715>

© Nordisk Ministerråd 2022

1. version, 31.10.2022

Layout: Louise Jeppesen

Foto:

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer